

Sahte ve Gerçeğe Aykırı Belge Kavramlarının Ceza Hukuku Bağlamında Değerlendirilmesi ve Sonuçları

Concepts of Forged and False Documents Evaluation and Results in the Context of Criminal Law

Başar Pancaroğlu *

ÖZ

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu madde 204 ve devamında, konusunu belge oluşturan birtakım suçlar öngörülmektedir. İlgili suçların kanuni tanımlarında sahte belge, gerçek belge ve gerçeğe aykırı belge kavramları kullanılmıştır. Bu kavramların Türk öğretisi ve uygulamasında karıştırıldığı ve gereği gibi anlaşılmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu kavramların açıklığa kavuşturulmasından önce, ceza hukuku anlamında belgeden ne anlaşılması gerektiği ortaya konulmuştur. İlgili suçların ihdas edilme amaçları ve bu suçlarla korunan hukuki menfaatler göz önünde bulundurulduğunda, söz konusu kavramların farklı anlamlara geldiği tespit edilmiştir. Bu kavramların farklı anlamları taşımasından kaynaklanan hukuki sorunlar ele alınmış ve bu sorunlara yönelik mevcut Türk Ceza Kanunu hükümleri çerçevesinde çözüm yolları belirtilmiştir. Tespit edilen hukuki sorunlar bakımından mevcut Türk Ceza Kanunu sistemindeki çözüm yollarının yetersiz kaldığı ve buna bağlı olarak bazı cezaya müstahak fiillerin cezalandırma dışı kaldığı anlaşılmıştır. Alman ceza hukuku sistemiyle mukayese edilerek, bağımsız iki ayrı suç olan belgede sahtecilik ve gerçeğe aykırı belge düzenlemek suçlarına ilişkin uygulamadaki sorunların çözümüne yönelik normatif önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sahte belge, gerçeğe aykırı belge, belgede sahtecilik, resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan, özgü suçlarda dolaylı faillik.

ABSTRACT

There are some crimes that are the subject of the document in the 204 and subsequent articles of the Turkish Penal Code No. 5237. The concepts of forged documents, real documents and false documents are used in the legal definitions of the related crimes. It has been determined that these concepts are confused and not properly understood in Turkish doctrine and practice. Before the clarification of the aforementioned concepts, what should be understood from the document in terms of criminal law has been revealed. It has been determined that the aforementioned concepts have different meanings on the basis of the purposes of the creation of the relevant crimes and legal interests protected by them. The legal problems arising from the different meanings of these concepts are discussed and solutions for these problems are stated within the framework of the current Turkish Penal Code provisions. It has been understood that the solutions in the current Turkish Penal Code system are insufficient in terms of the identified legal problems, and accordingly, some acts that deserve punishment are excluded from punishment. By comparing with the German criminal law system, normative suggestions have been made for solving the problems in practice regarding the crimes of forgery of document and issuing false documents, which are two separate crimes.

Keywords: Forged document, false document, forgery of document, false statement in the preparation of the official document, indirect perpetration in specific crimes.

* Arş. Gör. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0002-2283-4693.

** Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Başar Pancaroğlu

E-posta/E-mail: basar.pancaroglu@gop.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 18.08.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 23.12.2022

GİRİŞ

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) sisteminde, konusunu belge teşkil eden suçların kanuni tanımlarında (m. 204 ve devamında) belgeyi nitelendirmek üzere **sahte**, **gerçek** ve **gerçeğe aykırı** sıfatlarına yer verilmiştir. Bu sıfatların hangi anlamlarda kullanıldığı, farklı anlamları taşıyıp taşımadığı ve bir belgenin hangi koşullarda sahte, gerçek veya gerçeğe aykırı olacağı konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Bu sıfatların açıklığa kavuşturulması, suçta kanunilik ilkesinin bir gereği olarak, özellikle TCK m. 204 ve devamında tanımlanan suçlardan hangisinin uygulanıp uygulanmayacağı noktasında önem taşımaktadır. Yargıtay'ın, azımsanmayacak sayıdaki kararlarında, bu sıfatları birbiri yerine kullandığını, aynı özellikleri taşımasına rağmen iki belgeden birini sahte diğerini sahte olarak kabul etmediğini, hatta salt hukuki geçerliliği sona eren bir belgenin sahte nitelikte saydığını göz önünde bulundurduğumuzda, belgeyi nitelendiren bu sıfatların Türk uygulaması tarafından hâlen anlaşılammış olduğunu tespit etmekteyiz.

Bu makalede, özellikle TCK m. 204 ve devamındaki suç tanımlarında yer alan **sahte belge** ve **gerçeğe aykırı belge** kavramlarından ne anlaşılması gerektiği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda, bu sıfatların bilinçli bir şekilde mi tercih edildiği yoksa bunların aslında aynı anlamlara mı sahip olduğu tartışılacaktır. Bu tartışmalar bakımından, belgede sahtecilik suçlarına yönelik derinlikli ve geniş kapsamlı çalışmalara sahip Alman ceza hukukunda geliştirilen uygulama ve öğretisi görüşleri de dikkate alınacaktır. Karşılaştırmalı hukuk zemininde, bu sıfatların taşıdıkları anlamların farklı olduklarının kabul edilmesinden doğan sorunlu meseleler ele alınarak, TCK'deki belgede sahtecilik suçlarına ilişkin hükümlerin Yargıtay'ın çelişkili içtihatlar geliştirmesine neden olup olmadığı tartışılacaktır. Son olarak, belgede sahtecilik suçlarına ilişkin olarak isabetli ve yerleşik bir uygulamanın geliştirilebilmesi için kanuni düzenlemelerde değişiklik yapılmasının gerekli olup olmadığı değerlendirilecek, gerekli ise buna yönelik normatif önerilerde bulunulacaktır.

I. 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU İLE ALMAN CEZA KANUNU SİSTEMİNDE BELGEDE SAHTECİLİK VE GERÇEĞE AYKIRI BELGE DÜZENLEME SUÇLARI

Belgede sahtecilik suçları, TCK sisteminde, belgenin resmî (m. 204) ve özel (m. 207) nitelikte olmasına göre iki ayrı maddede tanımlanmıştır. TCK m. 204/1'de herhangi bir kişinin **sahte resmî belge düzenlemesi**, **gerçek bir resmî belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmesi** veya **sahte resmî belgeyi kullanması** fiilleri suç olarak düzenlenmiştir (*seçimlik hareketli suç*). Ancak, fail kamu görevlisi olup görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir resmî belge üzerinde söz konusu seçimlik hareketleri gerçekleştirirse, m. 204/2 uyarınca cezalandırılacaktır (*fail ve konu bakımından nitelikli hâl*). Bu fiillerin yanı sıra TCK m. 204/2'de bir "üçüncü seçimlik hareket" (?) gibi görünen başka bir fiile yer verilmiştir. Bu ise, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir resmî belgeyi **gerçeğe aykırı olarak düzenlemesi** şeklinde ifade edilmiştir.

TCK m. 207/1'de herhangi bir kişinin **sahte özel belge düzenlemesi** ve **bunu kullanması** yahut **gerçek bir özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmesi** ve **bunu kullanması** suç olarak düzenlenmiştir (*çok hareketli suç*). TCK m. 207/1, sahte özel belgeyi kullanan kişi ile belgeyi sahte

olarak düzenleyen veya sahte hale getiren kişinin aynı olduğu hâllerde uygulama alanı bulmaktadır. Fail veya şerik sıfatıyla düzenlenmesine veya bu hale getirilmesine kendisi neden olmamış olsa bile, bir kişinin sahte özel belgeyi bu özelliğini bilerek kullanması fiili ayrıca bağımsız bir suç olarak öngörülmüştür (TCK m. 207/2).

Niteliği itibarıyla özel belge kapsamında olmalarına rağmen, bazı belgeler üzerinde gerçekleştirilecek sahtecilik fiilleri bakımından TCK m. 204 hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür (TCK m. 210/1). Bu düzenlemenin pratik olarak en önemli sonucu şudur: Sahteciliğin konusu TCK m. 210/1'de belirtilen türdeki belgeler ise, çok hareketli suç yapısına sahip özel belgede sahtecilik hükümleri değil, seçimlik hareketli suç yapısındaki resmî belgede sahtecilik hükümleri uygulanacaktır. Buna göre, söz konusu türdeki belgelerin sahte olarak düzenlenmesi veya sahte olarak değiştirilmesi suçun oluşumu bakımından yeterli olacaktır. Ayrıca bu durumda, fail hakkındaki temel ceza TCK m. 204/1 hükmüne göre belirlenecektir.

TCK m. 210/2'de (birinci cümle), kamu görevlisi olmayan sağlık mesleği mensuplarının görevleri gereği düzenlemeye yetkili oldukları **özel belgeleri gerçeğe aykırı olarak düzenlemesi** bağımsız bir suç olarak tanımlanmıştır. TCK m. 207'den farklı olarak, söz konusu hükümde belirtilen türdeki bir özel belgenin sahteliğinden değil, gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesinden bahsedilmiştir. Düzenlenen belgenin kişiye haksız bir menfaat sağlaması ya da kamunun veya kişilerin zararına bir sonuç doğurucu nitelik taşıması hâlinde, ilgili sağlık mesleği mensubu resmî belgede sahtecilik suçundan dolayı (TCK m. 204/2) sorumlu tutulacaktır (TCK m. 210/2, ikinci cümle).

TCK m. 206'da ise, bir resmî belgeyi düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunmak şeklinde tanımlanan **resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan** suçu öngörülmüştür. Madde gerekçesine baktığımızda, bu suçla, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir resmî belgeyi **gerçeğe aykırı olarak düzenlemesine** kişilerin yalan beyanlarıyla neden olmasının cezalandırıldığı anlaşılmaktadır.

Alman Ceza Kanunu (StGB) sisteminde, belgede sahtecilik suçları, konu itibarıyla genel ve özel olarak birden fazla maddede düzenleme altına alınmaktadır. Genel (torba) belgede sahtecilik suçu StGB § 267'de tanımlanmıştır (*Urkundenfälschung*). Buna göre, “*Hukuki ilişkilerde aldatmak amacıyla, sahte belge (unechte Urkunde) düzenleyen, doğru bir belgeyi (echte Urkunde) sahte hale getiren (verfälscht) ya da sahte olarak düzenlenen veya sahte hale getirilmiş bir belgeyi kullanan kişi beş yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır*” (§ 267/1). StGB'de, TCK'den farklı olarak, belgede sahtecilik suçları bakımından resmî belge – özel belge ayırımına yer verilmemiş; sadece **belge (Urkunde)** kavramıyla yetinilerek her iki türdeki belge üzerinde gerçekleştirilecek sahtecilik fiilleri aynı haksızlık içeriği kapsamında kabul edilmiştir¹.

1 29 Mayıs 1943 tarihli değişiklik öncesinde 1871 tarihli Alman İmparatorluk Ceza Kanununun (Reichsstrafgesetzbuch) 267. maddesi şu şekildeydi: “*Hukuka aykırı bir amaçla, yerli veya yabancı bir resmî belgeyi ya da haklar veya hukuki ilişkilerin ispatını ilgilendiren bir özel belgeyi sahte olarak düzenleyen veya bunları sahte olarak değiştiren ve bunları aldatmak amacıyla kullanan kişi, belgede sahtecilik suçundan dolayı hapis cezası ile cezalandırılır*.” 29 Mayıs 1943 tarihli değişiklik sonrasında, 267. maddede tanımlanan belgede sahtecilik suçunun konusu bakımından resmî ve özel belge ayırımı terk edilerek sadece “belge (Urkunde)” kavramı öngörülmüştür. Ayrıca, söz konusu değişiklik sonrasında, belgede sahtecilik suçu “çok hareketli suç” olmaktan çıkarılarak “seçimlik hareketli suç” hâline getirilmiştir. (Volker Erb,

Bununla birlikte, StGB'de, bazı türdeki belgeler üzerinde gerçekleştirilecek sahtecilik fiilleri ayrı maddelerde bağımsız birer suç olarak tanımlanmıştır. Buna göre, resmî kimlik belgeleri (§ 276), ikamet belgeleri (§ 276a), araç belgeleri (§ 276a) ve sağlık raporları (§ 277, 279) üzerinde gerçekleştirilecek sahtecilik fiilleri bakımından § 267 hükmü uygulanmayacaktır. Özel olarak düzenlenen bu suç tanımları ile § 267 arasında *genel norm – özel norm ilişkisi* bulunmaktadır.

Bir bilgisayara veya başka bir bilişim sistemine kaydedilen veri, henüz belirli bir nesne üzerinde tecessüm etmiş özellikte olmadığı ve bu haliyle belge olarak nitelendirilemeyeceği düşüncesiyle, StGB § 269 hükmünde, ispat için önemli nitelikteki (*beweiserheblich*) elektronik veriler üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik fiilleri bağımsız bir suç olarak düzenlenmiştir (§ 269/1). Önemle belirtmek gerekir ki, § 269'deki suçun uygulanması, “ispat açısından önemli verinin cismani olarak ortaya konulması hâlinde sahte veya tahrif edilmiş bir belge niteliğine sahip olmaları” şartına bağlanmıştır.

StGB § 348'te ise, görev başında gerçeğe aykırı belgelendirme (*Falschbeurkundung im Amt*) suçu tanımlanmıştır: “*Kamusal (resmî) belge düzenlemeye yetkili olan bir kamu görevlisi, kendi yetki alanı içerisindeki hukuken önemli bir olguyu gerçeğe aykırı olarak belgeler (falsch beurkundet) ya da kamusal (resmî) sicil, kütük veya elektronik ortamda gerçeğe aykırı (falsch) tescil veya yükleme işlemi yaparsa, beş yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır*” (§ 348/1). Öğretideki² ve uygulamadaki³ hâkim görüşe göre, StGB § 267'den farklı olarak, StGB § 348'de belgenin doğruluğu (*Echtheit*) değil, içeriğindeki beyanların gerçeğe uygunluğu (*Wahrheit*) koruma altına alınmaktadır. Buna göre, kamu görevlisinin kendisine tahmil edilen gerçeği (hakikati, mevcut durumu, olanı) belgeleme görevini yerine getirmeyerek gerçeğe aykırı belge düzenleme fiili suç olarak kabul edilmiştir.

Kamu görevlileri bakımından öngörülen bu yükümlülük suçu, ayrıca StGB § 278'de **kamu görevlisi olmayan sağlık mesleği mensupları** bakımından da öngörülmüştür. Buna göre, “*Bir makam veya sigorta şirketi tarafından kullanılmak üzere, gerçek durumunu bilmesine rağmen bir kişinin sağlık durumu hakkında gerçeğe aykırı rapor (unrichtiges Zeugnis) düzenleyen doktor ve diğer ruhsatlı sağlık mesleği mensupları iki yıla kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılır.*” StGB § 278'da belirtilen türde bir gerçeğe aykırı sağlık raporunun, bir makam veya sigorta şirketi tarafından kullanılmak veya sağlık durumu hakkında herhangi bir kişiyi aldatmak amacıyla **kullanılması** ayrıca suç olarak tanımlanmıştır (StGB § 279).

Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch (4. Auflage, Band 5, C.H. Beck, 2022) § 267 Rn. 15.

- 2 Bernd Hecker, *Schönke/Schröder Kommentar zum Strafgesetzbuch* (30. Auflage, C.H. Beck, 2019) StGB § 348 Rn. 1, 9; Günter Heine und Frank Schuster, *Schönke/Schröder Kommentar zum Strafgesetzbuch* (30. Auflage, C.H. Beck, 2019) StGB § 271 Rn. 1; Georg Freund, *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch* (3. Auflage, C.H. Beck, 2019, § 348 Rn. 1; Ingeborg Puppe und Kay Schumann, *Nomos Kommentar zum Strafgesetzbuch* (5. Auflage, Band 3, 2017, StGB § 271 Rn. 3; Puppe ve Schumann (n 2) StGB § 348 Rn. 1; Erb (n 1) § 271 Rn. 1-2.
- 3 “*Resmî belgeleri düzenlemeye yetkili bir kamu görevlisi, yetkisi dâhilinde bir konuya ilişkin hukuken önemli bir olguyu gerçeğe aykırı bir şekilde belgelendirirse Ceza Kanunu'nun 348. Maddesine göre cezalandırılır. Buna göre, belgelendirme görevi bulunan bir noter, resmî yetkileri dahilinde sahte olmayan (doğru) bir resmî belgeyi muhtevası itibarıyla gerçek olmayacak şekilde düzenler ve belgelendirme konusu hususlar hukuken önemli sayılırsa, § 348 hükmüne göre cezalandırılır.*” (OLG Frankfurt, Urteil vom 19.04.1985 – 5 Ss 608/84); BGH, Urteil vom 27. 8. 1998 – 4 StR 198–98 (LG Bochum); BGH, Urteil vom 25. 5. 2001 – 2 StR 88/01 (LG Limburg a.d.L.).

Konumuzla ilgili son olarak belirtilmesi gereken suç tipi, StGB § 271’de düzenlenen **dolaylı gerçeğe aykırı belgelendirme**dir (*Mittelbare Falschbeurkundung*). StGB § 348’deki suçun özgü suç olması göz önünde bulundurularak, **kamu görevlisi olmayan kişilerin** § 348 anlamında gerçeğe aykırı bir resmî belge düzenlenmesine neden olma – özellikle dolaylı fail suretiyle – fiillerinin cezasız kalmaması amacıyla ihdas edildiği belirtilen⁴ bu suç tanımında “*Haklar veya hukuki ilişkilerle ilgili önemli beyan, müzakere veya olguların, aslında hiç yapılmamış veya başka şekilde yapılmış ya da o nitelikteki bir kişi tarafından yapılmamış veya başka bir kişi tarafından yapılmış olmasına rağmen, bunları yapılmış veya gerçekleşmiş gibi resmî belgelerde, kütüklerde, elektronik verilerde veya sicillerde belgelenmesine veya yüklenmesine neden*” olunması cezalandırılmaktadır (§ 271/1). Bu nitelikteki bir belge, kayıt veya verinin düzenlenmesine neden olmasa dahi, hukuki ilişkilerde aldatmak amacıyla böyle bir belge, kayıt veya veriyi **kullanan** kişi de § 271/1’e göre cezalandırılmaktadır (§ 271/2). Maddenin üçüncü fıkrasında ise cezayı artıran bir nitelikli hâle yer verilmiştir.

Anlaşılabileceği üzere hem TCK hem de StGB sisteminde, belgede sahtecilik suçları bakımından sahtelik ile gerçeğe aykırılık şeklinde belirgin olarak kavramsal bir farklılık gözetilmiştir. StGB’nin bazı düzenlemelerinden hareketle, bu kavramların aynı anlamda kullanılmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Örneğin, yanlış resmî kimlik edinmek suçunun tanımlandığı StGB § 276’da, § 267’de yer verilen *unechte* ve *verfälschte Urkunde* kavramı ile § 271 ve § 348’de yer verilen “*Falschbeurkundung*” kavramının farklı anlamlara sahip olduğuna işaret edilmiştir. Nitekim, daha sonraki bölümlerde ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere, Alman öğreti ve uygulamasında da söz konusu kavramların aynı anlamlara gelmediği konusunda hâkim görüş bulunmaktadır.

TCK sistemi bakımından sahte, gerçek ve gerçeğe aykırı belge kavramlarından tam olarak neyin anlaşılması gerektiği, kanuni düzenlemelerde bu kavramların bilinçli bir şekilde kullanılıp kullanılmadığı ve bu bağlamda TCK’nin ilgili düzenlemelerinin nasıl yorumlanması gerektiği hususlarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

II. BELGE, SAHTE BELGE, GERÇEK BELGE VE GERÇEĞE AYKIRI BELGE KAVRAMLARI

A. BELGE KAVRAMI

Bahse konu kavramların açıklığa kavuşturulması için ilk olarak **belge** kavramından ne anlaşılması gerektiği ortaya konulmalıdır. Zira **sahte**, **gerçek** ve **gerçeğe aykırı** ibareleri, esasında belge kavramının nitelikleridir (vasıf, sıfat). Tabiidir ki, nitelenen şey (belge) bilinmedikçe nitelikli nesnenin (sahte, gerçek ve gerçeğe aykırı belge) ne olduğu anlaşılabilir.

4 Heine und Schuster (n 2) § 271 Rn. 1a.

Belge kavramı ne TCK'de ne de StGB'de tarif edilmiştir. Ancak öğreti⁵ ve uygulamadaki⁶ hâkim kabul, belgenin unsurlarını şu şekilde ortaya koymaktadır:

- Belge, yazılı bir **irade beyanını** (yani bir insan düşüncesini) içermelidir. Dolayısıyla, belge içeriğindeki beyan, gerçek veya hayali belli bir kişi veya kişilere **isnat edilebilir** (atfedilebilir, yüklenebilir, izafe edilebilir) olmalıdır.
- Belge, kâğıt veya levha benzeri ispat gücü olan maddeler aracılığıyla **somutlaştırılmış** olmalıdır.
- Belge içeriğindeki beyan **hukuken önemli** bir özellik taşımaktadır.

Bu unsurlardan hareketle, hukuk düzeninin kendisine hüküm ve sonuç bağladığı irade beyanlarını ispatlayan yazılı nesnelere sahtecilik fiillerine maruz bırakılmasının ceza normuyla engellenmeye çalışıldığını anlamaktayız. Bu anlamda, bir veya birden çok kişinin, hukuk düzeninin öngördüğü sınırlar içinde, gerektiğinde diğer unsurlarla birlikte hukuki sonuçlar doğurmaya yönelmiş irade beyanından oluşan **hukuki işlemleri**⁷ ispatlamaya elverişli herhangi bir **yazılı nesnenin**, TCK m. 204 ve devamındaki suçlar anlamında **belge** olduğunu düşünüyoruz.

Belge, belirli bir hukuki sonucun meydana gelmesine yönelmiş irade beyanından oluşan hukuki işlemin somutlaştığı yazılı bir nesne olduğundan, bir irade beyanının varlığı için gereken şartlar ne ise bu şartların söz konusu belgede bulunması gerekir. İrade beyanı iki unsurdan oluşur. Bunlardan birincisi subjektif unsur olarak **irade**, ikinci ise objektif unsur olarak **beyandır**⁸. Belge içeriğinde yer alan beyanın belli bir kişi tarafından irade edildiğinin belge üzerinden doğrudan anlaşılması gerekir. Yazılı irade beyanlarında, irade sahibi, yazılı metnin kendisinden sâdır olduğunu veya bu metni teyit ettiğini belirtecek **beyan iradesini** belge içeriğinde açığa vurması gerekir. Beyan iradesinin belge içeriğinde açığa vurulmadığı hâllerde kişinin iradesini dış aleme aksettirme ve yürürlüğe koyma bilinci⁹ bulunmadığından, irade beyanından bahsetmek mümkün olmayacaktır. Yazılı irade beyanının belli bir kişiye veya kişilere isnat edilebilmesi için bu beyanın imzalanmış olması zorunlu olmayıp, bu husus belge içeriğindeki her türlü ifade veya işareten anlaşılabilir¹⁰.

5 Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 17; Erb (n 1) § 267 Rn. 25; Heine und Schuster (n 2) § 267 Rn. 2; Sahir Erman, *Ticari Ceza Hukuku Cilt III Sahtekarlık Suçları* (4. Baskı, Nizam Terzioğlu Matematik Araştırma Enstitüsü Baskı Atölyesi, 1981) 308; Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (12. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2017) 811; Ahmet Gökçen, *Belgede Sahtecilik Suçları* (5. Baskı, Adalet Yayınevi, 2018) 47; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (7. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2020) 762, 766; Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (15. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2017) 891.

6 BGH, Urteil vom 3. 7. 1952 – 5 StR 151/52 (LG Verden); OLG Köln, Urteil vom 27-10-1982 – 3 Ss 568/82; OLG Köln, Urteil vom 4. 7. 1978 – 1 Ss 231/78; Yargıtay 11. CD, E.2018/6165 K.2021/2805, 18.3.2021; Yargıtay 11. CD, E.2018/65919 K.2019/737, 22.1.2019; Yargıtay 21. CD, E. 2015/4583 K. 2015/6264, 16.12.2015.

7 Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (24. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2019) 123.

8 ibid 132; Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1, 1 Temel Kavramlar Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri* (2. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2019) 141, 144.

9 Necip Kocayusufpaşaoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Birinci Cilt* (5. Baskı, Filiz Kitabevi, 2010) 131.

10 Koca ve Üzülmöz (n 5) 765; Tezcan, Erdem ve Önok (n 5) 892; Hasan Tahsin Gökcan, 'Resmî Belgede Sahtecilik Suçu' (2009) 67(3) Ankara Barosu Dergisi 93, 100.

Belge, kâğıt veya levha benzeri ispat gücü olan maddeler aracılığıyla **somutlaştırılmış** olması gerektiğinden, cismani varlığı olmayan bir şeyin ceza hukuku anlamında belge sayılması mümkün değildir. Bu anlamda, özellikle bilişim sistemlerindeki veriler, kendilerine hukuk düzenince hüküm ve sonuç bağlansa bile, belgede sahtecilik suçlarının konusunu **oluşturmazlar**^{11,12}. StGB § 269 hükmünde, elektronik veriler üzerinde gerçekleştirilen sahtecilik fiillerinin bağımsız suç olarak düzenlenmesinin altında yatan düşünce de budur. İlk kez 1986 yılında Alman Ceza Kanunu'na bilgisayar suçluluğuyla mücadele amacıyla getirilen bu hükümle, belgede sahtecilik (§ 267) kapsamında cezalandırılabilmesi mümkün olmayan fiillerin cezalandırılabilmesi, hukuki ilişkilerin kurulması ve ispatlanması bakımından her geçen gün daha fazla öneme sahip hâle gelen elektronik verilerin işlenmesi ve nakli kapsamında ortaya çıkan koruma boşluklarının giderilmesi hedeflenmiştir¹³. StGB § 269'daki suç tanımına benzer bir düzenleme içermeyen TCK sisteminde, hukuki sonuçları itibarıyla belge gibi işlev gören elektronik veriler üzerinde gerçekleşen sahtecilik fiilleri bakımından bir **boşluk** bulunmaktadır. Bu gibi durumlarda, ancak TCK m. 244'te tanımlanan *sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme* suçuna ilişkin hükümler uygulanabilir.

Belge içeriğindeki beyanın **hukuken önemli** bir özellik taşımasından maksat, belgeyi teşkil eden yazılı irade beyanının, bizatihi kendisinden kaynaklı olarak, hukuk düzenince hüküm altına alınmış ve hukuk düzeninde karşılığı olacak bir şekilde kendisine sonuç bağlanmış olmasıdır. Nitekim hukuki işlemin varlığı için de irade beyanının doğrudan hukuki sonuçlar doğurmaya yönelmiş olması gerekir¹⁴. Başka bir ifadeyle, belgede yazılı irade beyanı, kendisinden hariç başka bir hukuki ilişkinin ispat aracı olması gerekir. Belgenin sahtecilik fiillerinden korunmaya çalışılması, onun herhangi bir hukuki ihtilafta “delil” olabilmesi özelliğinden değil, bizzat kendisinden başka bir hukuki ilişkinin delili olmasından ileri gelmektedir.

Hukuk düzenince hüküm altına alınmaktan maksat, belgenin içeriğindeki yazının pozitif hukuk kurallarıyla hüküm altına alınmış olması ve yine bu kurallara göre geçerliliğinin bulunmasıdır. Hukuk düzeninde karşılığı olacak şekilde sonuç bağlanmasından kastedilen ise, belge içeriğini teşkil eden irade beyanının hukuk düzeni tarafından tanınan bir etkiye sahip bulunmasıdır. Yani, belge herhangi bir kişi veya şeyin hukuki statüsünü tespit ediyor veya hukuki statüsünde değişiklik meydana getirebiliyorsa, onun hukuk düzeni tarafından tanınan bir etkiye sahip olduğu kabul edilir.

Öğretide, maksatlı belge (*Absichtsurkunde*) ve tesadüfi belge (*Zufallsurkunde*) ayrımında bulunulması isabetli olmamıştır. Buna göre, bir belge, düzenleyicisi tarafından doğrudan hukuki sonuç doğurmaya yönelik olarak kendisinin veya bir başkasının kanıt sağlamasına olanak sağlamak

11 İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (17. Bası, 2021, Seçkin Yayınevi) 136. Ayrıntılı bilgi için bkz. Başar Pancaroğlu, 'Bilişim Sistemlerindeki Veriler Bağlamında Belgede Sahtecilik Suçu' (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2019) 203 vd.

12 Yargıtay ise bu konuda yerleşik bir uygulama henüz geliştirememiştir. Bazı kararlarda elektronik verilerin belgede sahtecilik suçlarına konu **olabileceği** kabul edilirken (Yargıtay CGK, E.2016/1065 K.2017/27, 24.1.2017), bazı kararlarda ise belirtmiş olduğumuz gerekçeye istinaden elektronik verilerin belgede sahtecilik suçlarına konu olamayacağı kabul edilmiştir (Yargıtay 11. CD, E.2014/6872 K.2014/7366, 03.07.2014; Yargıtay 11. CD, E.2018/4004 K.2019/2115, 28.02.2019).

13 Heine und Schuster (n 2) § 269 kn. 1.

14 Eren (n 7) 123; Kocayusufpaşaoğlu (n 9) 90; Antalya (n 8) 144

amacıyla hazırlanmışsa maksatlı belgedir. Başlangıçta yalnızca hukuk dışı bir fonksiyonu yerine getiren ve sadece üçüncü bir tarafça yapılabilme üzere sonrasındaki bir değişiklikte kendisine başka bir anlam yükleme yoluyla herhangi bir hukuki ihtilafı ispat etmeye olanak sağlayan somut irade beyanları ise tesadüfi belgedir. Bunun en tipik örneği, düzenleyicisinin fikirlerine göre yalnızca kişiler arası anlam yüklenmesi gereken, ancak nihayetinde bir dava sırasında sunulup düzenleyici ile muhatap arasındaki yakın ilişkinin varlığını gösteren ve hukuki bir ihtilafta delil vasfını kazanan aşk mektubudur. Öğretide, belgenin herhangi bir hukuki ihtilafta delil olabilmesinin ona ceza hukuku anlamında belge vasfı kazandıracağı ve düzenlendikleri anda herhangi bir harici olayı ispat etmek amacıyla düzenlenmemiş olmasına rağmen daha sonradan bir üçüncü şahıs (örneğin mahkeme) tarafından hukuki bir uyuşmazlığın konusunu ispat edebilme vasfı verilen yazılı beyanların da belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturabileceği ileri sürülmektedir¹⁵.

Belgede sahtecilik suçlarında, salt belgenin ispat gücüne sahip olması değil, hukuk düzenince hüküm altına alınmış, hukuk düzeninde karşılığı olacak şekilde sonuç bağlanmış ve belge aracılığıyla ispat gücüne kavuşmuş belirli irade beyanlarının doğruluğu korunmaya çalışılmaktadır. Kanaatimizce gerek medeni ve idari yargılamada gerekse ceza yargılamasında delil olarak sunulan bir yazılı irade beyanı, bir şekilde manipüle edilmiş olsa dahi, sırf bir hukuki uyuşmazlıkta delil olabilme özelliği sebebiyle belgede sahtecilik suçlarının konusunu oluşturamaz¹⁶. Bir yargılama faaliyeti sırasında ikame edilecek delillerin doğru ve gerçeğe uygun olması, hukuki işlemler aracılığıyla işleyecek hukuki ilişkilerin güvenliği için değil ve fakat adil bir yargıya varılması (adaletin sağlanması) bakımından önem taşıyan bir husustur. Nitekim TCK'de bir suçun delillerinin yok edilmesi, silinmesi, gizlenmesi, değiştirilmesi veya bozulması fiilleri “*Adliyyeye Karşı Suçlar*” başlığı altında bağımsız bir suç olarak öngörülmek suretiyle, suç delillerinin mevcudiyeti ve gerçekliklerine ilişkin menfaat müstakilen koruma altına alınmıştır (m. 281).

Sonuç itibarıyla, TCK'nin 204 ve devamındaki hükümler anlamında belgenin tarifini şu şekilde yapabiliriz: Belge, belli bir gerçek veya tüzel kişiye atfedilebilen, hukuk düzenince kendisine hüküm ve sonuç bağlanmak üzere oluşturulmuş anlamlı bir irade beyanını yazılı olarak ihtiva eden ve tedavül etmeye elverişli somut nesnelere dir.

B. NORMUN AMACI VE KORUNAN HUKUKİ MENFAAT TEMELİNDE SAHTE BELGE KAVRAMI

I. NORMUN AMACI – KORUNAN HUKUKİ MENFAAT

Türk öğretisindeki hâkim görüşe göre, TCK m. 204 ve 207'de tanımlanan belgede sahtecilik suçlarıyla korunan hukuki menfaat, toplum tarafından hukuk düzeninin kendilerine hüküm ve sonuç bağladığı belgelerin doğruluğuna ve gerçekliğine duyulan inanç ve güvendir; kısa bir ifadeyle **kamu**

15 Heine und Schuster (n 2) § 267 kn. 14; Koca/Üzülmez (n 5) 765; Gökçen (n 5) 64; Gökcan (n 10) 97.

16 Farklı gerekçelerle aynı görüş için, Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 15; Erb (n 1) § 267 Rn. 34; Paul Krell, ‘Zur Beweisfunktion der Urkunde’ (2019) 166. Jahrgang Seiten (1–784) Golttdammer’s Archiv für Strafrecht 325, 328

güvenidir¹⁷. Bununla birlikte, diğer bir görüşte ise, bu suçlarla, kamu güveninin yanı sıra belgeye bağlanan “özel menfaatlerin” de koruma altına alındığı ileri sürülmüş; bu suçların işlenmesiyle hem genel anlamda kamu güveninin hem de ilgili belgeye sonuç bağlanan kişisel menfaatlerin ihlal edildiği savunulmuştur¹⁸.

StGB § 267’de tanımlanan belgede sahtecilik suçuyla korunan hukuki menfaat konusunda Alman öğretisinde hâkim olan görüşün ise şu şekilde olduğu belirtilmektedir¹⁹: Maddi olarak somutlaştırılmış beyanların delil olarak kullanılmasına ve belli bir düzenleyicinin garantör olarak beyanlarının arkasında durarak bunların hukuk düzeni içerisinde etkili bir biçimde delil teşkil etmesine bağlı olan ispat ilişkileri anlamında hukuki ilişkilerin inanılabilirliği ve güvenilirliği (*Sicherheit und Zuverlässigkeit des Rechtsverkehrs*).

Hâkim görüşe karşılık olarak ileri sürülen görüşte ise, belgede sahtecilik suçuyla korunan hukuki menfaatin esasında bireysel tasarruf özgürlüğüne yönelik olduğu, sahte belgenin olası muhataplarının hukuki ilişkilerde kullanılmak üzere manipüle edilmiş delillere (hukuki sonuç doğurmaya yönelmiş somut irade beyanlarına) dayanarak, söz konusu (sahte) belge olmadığı bir durumda esasında yapmayacakları hukuken önemli bir tasarrufta bulunmaya yönlendirilmesiyle ihlal edilen bireysel menfaatlerde aranması gerektiği belirtilmiştir²⁰. Bu suç, öncelikle, sahte belgelerin sunulması yoluyla hukuki ilişkiler bağlamında kendisi için olumsuz sonuçlar doğuracak olan tasarruflara sevk edilme tehlikesinden bireyi korumaya hizmet eder. Ancak, bu koruma, belgenin içeriği itibarıyla yanıltıcı bir irade beyanı ihtiva etmesine yönelik değil, **belgenin muhataplarına sağlamış olduğu ispat fonksiyonuna halel getirilmesine** karşılık öngörülmüştür. Buna göre, belgede sahtecilik suçlarıyla korunan hukuki menfaatin anlaşılabilmesi için, hukuki ilişkilerde önemi haiz olan irade beyanlarının ispat aracı olarak yazı ile diğer ispat araçları (söz, ses-görüntü kaydı vb.) arasındaki farkın ve bu farkın hukuk sistemi nazarındaki sonuçlarının göz önünde bulundurulması gerekir. Hukuki ilişkilerde önemi bulunan yazılı irade beyanlarının (yazılı hukuki işlemlerin) muhataplarının kendilerine sunulan belgeler konusundaki avantajı (yararı), daha ziyade, beyan sahibini **sözüne bağlı tutmanın** daha kolay olması nedeniyle yalnızca teknik nitelikte bir ispat aracı olmasında yatmaktadır²¹. Yani beyan sahibinin belli olduğu ve hukuken önemli bir beyan içeriğine sahip yazılı belgelerin hukuk

17 Erman (n 5) 201; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe (n 5) 843; Koca/Üzülmez (n 5) 762; Tezcan, Erdem ve Önok (n 5) 890; Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökcen, Mehmet Emin Alşahin ve Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (16. Baskı, Adalet Yayınevi, 2017) 436; Yener Ünver, ‘TCK’daki Evrakta Sahtecilik Suçları’ (2013) 4(4) Hukuk köprüsü 95, 95; Rahime Erbaş, ‘Kamu Görevlisi Olmayan Sağlık Mesleği Mensuplarının Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemesi Suçu (TCK md. 210/2)’ (2013) LXXI (1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 331, 333; Keskin Kaylan, ‘Belgelere Sahtecilik Suçları, 765 sayılı TCK. İle Hükümet Tasarısı ve TBMM Adalet Komisyonunca Kabul Edilen Tasarı Metnindeki Düzenlemelere Göre Karşılaştırmalı Bir İnceleme Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar’ (2004) Türkiye Barolar Birliği, 2004, 163.

18 Faruk Erem, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Cilt:4* (3. Baskı, Seçkin Yayınevi, 1985) 40; Nevzat Toroslu, *Ceza Hukuku Özel Kısım* (9. Baskı, Savaş Yayınevi, 2018) 214; Zeki Hafızogulları ve Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Toplum Karşı Suçlar* (2. Baskı, US-A Yayıncılık, 2017) 165; Çetin Arslan ve İhsan Baştürk, ‘Belgede Sahtecilik Suçunun Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler’ (2013) 8(2) Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 195, 201; Gökcen (n 10) 94.

19 Heine und Schuster (n 2) § 267 Rn. 1; Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 1; Erb (n 1) § 267 Rn. 1.

20 Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 6; Erb (n 1) § 267 Rn. 9.

21 Erb (n 1) § 267 Rn. 9. Aynı yönde, Krell (n 16) 328.

sistemindeki kıymeti, beyan sahibinin şu veya bu şekilde – içerik olarak – yalan beyanda bulunması halinde bile, onu başarılı bir şekilde sorumlu tutabilmekten ileri gelmektedir. Belge, beyan sahibinin beyanından hukuki olarak sorumlu olacağına garantisini içeren, kanıtlanması amaçlanan hukuki olgunun (içeriğin) aleni bir şekilde arz edilme aracıdır. Hukuki ilişkilerde böylesi bir garantiyi sağlayan belgenin manipüle edilmesi, bu (sahte) belgeye aldanarak güvenen muhatapları açısından ilgili hukuki ilişkinin bizatihi varlığına yönelik ispat zorluğu doğuracaktır. Nitekim, belgede beyan sahibi olarak görünen kişi gerçekte beyanda bulunmamış ise, yani **belge doğru değilse**, söz konusu görünüşte (sahte) beyan, hukukun bu nitelikteki beyanlara bağlamış olduğu sonuçları (etkileri) doğurmaz²². Dolayısıyla, StGB § 267'de tanımlanan suçun neden sadece hukuki ilişkilerde kullanılan belgelerin doğruluğuna (*Echtheit*) ilişkin menfaati koruduğu, buna karşın belge üzerinde düzenleyen olarak görünen birinin içerik olarak gerçeğe aykırı açıklamalarda bulunduktan ve daha sonra bu açıklamalarından sorumlu olmak istememesinden doğan hukuki menfaatleri korumadığı açıkça belirgin hale gelmektedir.

Kanaatimizce, öğretideki hâkim görüşün ileri sürdüğü **kamu güveni** menfaati ancak resmî belgeler için anlamlı olabilir. Zira, bilhassa **özel belgelerin ilişkin olduğu hukuki ilişkiler**, devletin tekelinde özel yasal koşullar altında vatandaşlara sunulan ve bu sıfatla ceza hukuku kapsamında özel korumadan yararlanan para (TCK m. 197), kıymetli damga (TCK m. 199) veya mühür (TCK m. 202) gibi bir **kamu müessesesi** olarak kabul edilemez. Nitekim devlet müdahalesi olmaksızın her bireye, özel hukuk ilişkileriyle bağlantılı olarak kendi beyanlarını somutlaştırarak diğer kişilere sunma imkânı verilmiştir. Özel belgelere konu münferit hukuki ilişkilerin birer kamu müessesesi olarak kabul edilmesi mümkün olmadığından, özel belgede sahtecilik suçuyla **özel belgelere duyulan bir kamu güveninden bahsedilemez**. Buna karşın, resmî belgeler ancak kanunen yetkilendirilmiş kamu görevlileri tarafından ve yine kanunda öngörülen koşullara uygun bir şekilde düzenlenebildikleri için, bu türdeki belgelerin devlet kontrolünde – kamu görevlileri eliyle – düzenlenip hukuki ilişkilerde kullanılmak amacıyla ihraç edildikleri hususunda – para, kıymetli damga veya mühürde olduğu gibi – kamunun genel bir güven duyduğundan, duyması gerektiğinden bahsedilebilir.

Ancak, **kamu güveni menfaati** görüşü, belgede sahtecilik suçlarının ihdas edilme amacını açıklama noktasında **soyut ve belirsiz** kalmaktadır. Zira para, kıymetli damga veya mühürde sahtecilik gibi suçların konularını teşkil eden nesnelerin ilgili yasal koşullara uygun bir şekilde kamu görevlileri eliyle düzenlendikleri hususunda kamunun bir güven duyması gerektiği şüphesizdir. Ancak bu nesnelerin taklitlerinden korunmak istenmesinin nedeni ve gayesi, kamunun bu nesnelerin doğruluklarına duymuş olduğu güvenin sarsılması olmayıp, söz konusu nesnelerin meydana getirilmelerinin altında yatan bireysel menfaatlerdir. Örneğin parada sahtecilik suçunun ihdas edilme amacı, bir ödeme aracı olarak devletin tekelinde basılan paranın ekonomik sistemde güvenceli bir şekilde tedavül edilmesindeki bireysel (ekonomik) menfaatlerin teminat altına alınmasıdır. Başka bir ifadeyle, hukuk düzeninin doğruluklarını özel olarak güvence altına aldığı nesnelerin neden ceza hukuku yaptırımıyla korunduğu sorusuna, bu nesnelerin hukuk düzeni içerisinde görmüş olduğu fonksiyonlarına bakılarak bir cevap verilmesi gerekir. Bu nedenle, öğretide ve uygulamada hâkim

22 Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 6.

görüşün (kamu güveni menfaati), belgede sahtecilik suçlarının ihdas edilme amacını ortaya koyma noktasında yetersiz kaldığını düşünmekteyiz²³.

Gerek resmî gerekse özel belgeler, yazılı hukuki işlem sıfatlarıyla, bizzat kendilerinden başka bir hukuki ilişkiyi (olguyu) ispatlayıcı birer araç niteliğindedirler. Hangi makam veya kişiden sâdir olduğuna ve hangi konuyu içerdiğine bakmaksızın, **hukuk düzeni tarafından kendisine hüküm ve sonuç bağlanan yazılı irade açıklamalarının, başka bir ifadeyle yazılı hukuki işlemlerin doğruluğu ve güvenilirliği, hukuk düzeninin işleyişi bakımından önem taşımaktadır.** Toplumu oluşturan kişilerin maddi ve manevi varlıklarının gelişimi, hukuk düzeni içerisinde yapılacak irade açıklamalarıyla gerçekleştirilir. Başka bir anlatımla, kişiler, kendisine hukuken hüküm ve sonuç bağlanan irade açıklamaları aracılığıyla hukuk düzeni dâhilinde haklara sahip olacak, haklarını kullanabilecek, borç altına girebilecek ve borçlarını ifa edebileceklerdir. Kişilerin maddi ve manevi varlıklarını geliştirebilmesi için hukuk düzeni içerisinde hak ve borç sahibi olmaları zorunluluk arz ettiğinden, bunların temini için gerekli olan irade açıklamalarının doğruluğuna olan güven ve inancın koruma altına alınması elzemdir. Ancak, bunlardan yazılı irade beyanları **gerek ispat kuvvetini haiz olmaları gerekse aleniyete elverişli olarak tecessüm etmeleri sebebiyle**, diğer irade açıklama şekillerine nazaran hukuk düzeni nazarında daha fazla itibar görmektedir. Zira yazılı irade açıklamaları bahsini ettiğimiz özellikleri nedeniyle güvenilir ve öngörülebilir bir hukuk düzeni bakımından güvence teşkil etmektedir²⁴.

Kişileri yazılı hukuk işlemler yapmaya sevk eden temel sebep, yazılı şeklin mahiyeti itibarıyla diğer irade açıklama şekillerine nazaran, içerdikleri hukuki olguları ispatlayıcı özelliğinin daha elverişli olmasından kaynaklanmaktadır. Ancak, özellikle ses veya görüntü kaydıyla kıyaslandığında, yazılı şeklin neden güvence altına alındığı sorusuna cevap bulmak zorlaşmaktadır. Bu noktada ise, hukuki işlemlerin kurucu unsurunu teşkil eden **irade beyanı** unsuru ön plana çıkmaktadır. Hukuki işlemlerin kurucu unsuru olan irade beyanı, yazılı hukuki işlemlerde beyan sahibi tarafından **beyan iradesi** aracılığıyla yazılı olarak güvence altına alınmaktadır. Bu suretle beyan sahibi, belge içeriğindeki beyanın kendisi tarafından verildiği hususunda ilgili muhataplara **garanti** vermektedir. Hukuk sisteminde yazılı şeklin diğer irade açıklama şekillerine nazaran daha fazla değer görmesinin altında yatan sebep, işte bu garantiyi sağlayıcı karakteridir. **Ancak yazılı hukuki işlemlerdeki bu garanti fonksiyonunun gerçekleşebilmesi için görünürdeki beyan sahibi ile gerçekteki beyan sahibinin aynı olması gerekir.** Aksi hâlde, gerçekte bir irade beyanı olmadığından (fiil iradesi yokluğundan), hukuk düzeninin ilgili beyan içeriğine bağlamış olduğu hüküm ve sonuçlar hiç doğmayacaktır (yokluk yaptırımı). Bu sakıncalı durumun ise aktüel ve potansiyel olarak iki tehlikeli sonucu olacaktır: **Birincisi**, ilgili belgenin muhatapları belge üzerinde gözükken “beyan sahibini” ilgili hukuki işlemin hüküm ve sonuçları bakımından sorumlu tutamayacaktır. **İkincisi**, ilgili muhataplar bakımından söz konusu belgenin ilişkin olduğu hukuki işlemlerin yazılı şekilde yapılmasına yönelik bir güvensizlik ve çekinme duygusu oluşacaktır. Bunlardan her ikisi de hukuk sisteminin işleyişinden (*Rechtsverkehr*) beklenen bireysel menfaatlerin tehlikeye girmesine sebep olacaktır. İşte

23 Tezimizde benimsediğimiz bu görüşü (Pancaroğlu (n 11) 43) **değiştirmiş** bulunmaktayız.

24 Ünver de (n 17, 78) belgede sahtecilik suçlarıyla korunan hukuki değerlerin temelinde **hukuksal işleyişin güvenliği** olduğunu belirtmiştir.

belgede sahtecilik suçları, bu iki tehlikeli duruma karşılık olarak ihdas edilmiştir. Belgede sahtecilik suçlarıyla, hukuk düzeninin kendilerine hüküm ve sonuç bağladığı belgelere dayalı olarak işlem yapabilmelerine yönelik **bireylerin tasarruf özgürlüğü** güvence altına alınmaktadır²⁵. Nitekim resmî belgeler bakımından belgenin yetkili kamu görevlisi tarafından düzenlendiği, özel belgeler bakımından ise görünen beyan sahibi tarafından düzenlendiğine yönelik duyulacak güven ve inanç, bireylerin söz konusu belgelerle yapacakları hukuki işlemlerin hüküm ve sonuçlarının etkili bir şekilde doğabilmesine yönelik tasarruf özgürlüğünden ileri gelmektedir.

Belgelerin garanti fonksiyonuna yönelik bireylerin tasarruf özgürlüğü, belgelerin ilişkin oldukları hukuki işlemlerden doğacak olan bireysel menfaatler ile sıkı bir ilişki içerisinde olsa da belgenin ilişkin olduğu hak ve sair menfaatlerin bu suçlarla korunduğu görüşünün isabetli olmadığını düşünmekteyiz. Belgede sahtecilik suçları dolayısıyla birtakım bireysel menfaatler ihlal edilmiş olabilir; ancak bu menfaatler, sahteciliğin unsur olduğu başka suçlar varsa bu suçların konusunu teşkil edecektir. Örneğin, belgede sahtecilik suçu işlenmek suretiyle belgenin ilişkin olduğu menfaat hususunda bir kişi zarara uğratarak yarar sağlanmış olabilir. Bu durumda, belgenin ilişkin olduğu menfaat dolandırıcılık suçuyla (TCK m. 157) korunmaktadır. Bir kamu kurumunda görev yapan kamu görevlisi veya özel bir kuruluşta çalışan yetkili kişi, sahtecilik yapmak suretiyle kamu kurumunun veya özel kuruluşun malvarlığını zarara uğratarak yarar sağlamış olabilir. Bu örnekte ise, kamu kurumunun veya özel kuruluşun malvarlığı zimmet (TCK m. 247) veya güveni kötüye kullanma suçuyla (TCK m. 155) korunmaktadır. Keza, çocuğun soy bağına ilişkin belgelerde yapılan sahtecilik durumunda, aile düzeniyle birlikte çocuğun ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkı ihlal edilmiş olacaktır²⁶. Ancak söz konusu hak, TCK'nin 231. maddesinde düzenlenen çocuğun soybağını değiştirme suçuyla zaten korunmaktadır. Anlaşılacağı üzere, belgelerin garanti fonksiyonundan kaynaklanan bireysel tasarruf özgürlüğü, belgeler aracılığıyla yapılacak hukuki işlemlerin sağlamış olduğu bireysel hak ve sair menfaatlere **ön gelen** bir hukuki menfaattir.

2. SAHTE BELGE (UNECHTE URKUNDE) KAVRAMI

Hukuk düzeninin kendilerine üstünlük tanıdığı yazılı hukuki işlemlerin (belgelerin) doğuracağı hüküm ve sonuçlar, ancak belgelerin garanti fonksiyonunun sağlandığı durumlarda söz konusu olabilecektir. Bunun sağlanmadığı durumlarda, hukuk düzeninin belgelere bağlamış olduğu hüküm ve sonuçlar hiç doğmayacak ve ilgili muhatapların belgeden bekledikleri menfaatler en baştan itibaren tehlikeye girecektir. Bununla birlikte, belgenin garanti fonksiyonunun sağlandığı ve fakat beyan sahibinin gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu hâllerde (aldatma), yazılı hukuki işlemin (belgenin) hukuka uygun bir şekilde kurulduğunu ve fakat belge muhataplarının belgeye dayanarak kurulan hukuki ilişkiyi, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 36 ve 39 hükümleri uyarınca sona erdirmeye, devam ettirmeye veya ilgili hukuki ilişkiyi sona erdirmekten doğan alacak, tazminat vb.

25 Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 8.

26 Fatma Umay Genç, 'Çocuğun Soybağını Değiştirme Suçu' (2018) Feridun Yenisey, İzzet Özgenç, Adem Sözüer, Ayşe Nuhoğlu, Faruk Turhan (Editörler). Dr. Dr. h.c. Silvia Tellenbach'a Armağan, 162-163.

talep etme haklarının olduğunu belirtmemiz gerekir. Başka bir deyişle, belge üzerinde beyan sahibi olarak görünen kişi ile gerçekte beyan sahibi olan kişinin **aynı** olduğu durumlarda, belge içeriği beyan sahibinin gerçek iradesini yansıtmasa dahi belgenin ilişkin olduğu hukuki ilişkinin hüküm ve sonuçları tehlikeye girmemekte; belge muhatabının beyan sahibini söz konusu hukuki işlem dolayısıyla **bizzat belge sayesinde** sorumlu tutması mümkün olabilmektedir. Böyle bir durumda, belge muhataplarının belgenin garanti fonksiyonuna yönelik tasarruf özgürlükleri ihlal edilmiş olmayacaktır.

Belgede sahtecilik, belgenin garanti fonksiyonunu ortadan kaldıran aldatma fiillerini konu almakta ve fakat yazılı yalan anlamındaki aldatma veya muvazaa fiillerini kapsamamaktadır²⁷.

Belgede sahtecilik suçlarının belgelerde bulunması gereken garanti fonksiyonunu ortadan kaldıran fiilleri konu aldığı dikkate alındığında, sahte belgeden ne anlaşılması gerektiği kolaylıkla açığa kavuşmaktadır. **Sahte belge**, kısa bir ifadeyle, gerçek düzenleyici ile görünürdeki düzenleyicinin **aynı olmadığı** hukuken önemli bir beyan içeriğine sahip yazılı bir cisimdir. Örneğin A ve B bir satım sözleşmesi yapacaktır. A, satım sözleşmesinde kimliğini C olarak belirtiyor ve sözleşmeyi C adına imzalıyor. Bu “sözleşme” **sahte bir belge** olup C’nin herhangi bir iradesi (fiil iradesi) olmadığından “sözleşme” hiç kurulmamış olur ve yokluk yaptırımına maruz kalır (TBK m. 1). Buna karşın, A ve B bir satım sözleşmesi düzenliyor ve kendi adlarıyla sözleşmeyi imzalıyorlarsa, sözleşme içeriği A ve/veya B’nin gerçek iradesini yansıtmasa bile, hukuken kurulmuş bir sözleşme mevcut olduğundan sözleşmenin (belgenin) sahteliğinden bahsetmek mümkün olmayacaktır. Belgenin doğru olduğu (yani irade beyanının hukuken mevcut olduğu) ve fakat içeriği itibarıyla beyan sahibinin gerçek iradesini yansıtmadığı hâllerde, ilgili hukuki işlemin (örneğin sözleşmenin) dayanağını teşkil eden normatif düzenlemeler uyarınca bizzat ilgili işlemde doğan yaptırımlar (geçersizlik, iptal etme, tazminat, iade vb.) aracılığıyla beyan sahibini sorumlu tutmamız mümkündür. Örneğin, A ve B bir satım sözleşmesi yapıyor ve kendi adlarıyla sözleşmenin altına imza atıyorlar; ancak satıcı A sözleşme içeriğinde malın niteliği hususunda gerçeğe aykırı bir beyanda bulunuyor (aldatma). Keza, A ve B gerçekte bir bağış sözleşmesi yapmak istemelerine rağmen görünüşte bir satım sözleşmesi düzenliyorlar (muvazaa).

Her iki örnekte de düzenlenen sözleşmeler (belgeler) hukuken kurulmuştur ve sahte değildir.

Ancak birinci örnekte alıcı B, TBK m. 36/1 uyarınca sözleşmeyle bağlı değildir ve aldatıldığını öğrendikten itibaren 1 yıl içinde sözleşme ile bağlı olmadığını satıcıya bildirirse verdiği şeyin iadesini (TBK m. 39/1), aldatıldığından dolayı uğramış olduğu zararın tazminini (TBK m. 39/2, m. 49/1) talep edebilir. Hatta bu örnekte alıcı B, TBK m. 39/1 uyarınca, sözleşmeyi örtülü veya açık bir şekilde onayarak sözleşmenin geçerli bir şekilde hüküm ve sonuçlarının doğmasını sağlayabilir. İkinci örnekte ise muvazaalı işlem hükümleri (TBK m. 19) uygulanacaktır. Bu durumda da kurulmuş bir sözleşme mevcuttur. Ancak görünürdeki işlem (satım sözleşmesi) tarafların gerçek iradelerini yansıtmadığından kesin hükümsüzdür²⁸, gizli sözleşme (bağış sözleşmesi) ise tarafların gerçek ve ortak iradelerine uygun olduğu için geçerlidir; meğerki gizli sözleşme kanunun öngördüğü geçerlilik şekline uygun bir şekilde yapılmış olsun²⁹.

27 Heine und Schuster (n 2) § 267 kn. 54; Erb (n 1) § 267 Rn. 9.

28 Eren (n 7) 401; Antalya (n 8) 352.

29 Eren (n 7) 406; Antalya (n 8) 354.

Anlaşılabacağı üzere, sahte belge, **doğru olmayan belge** (*unechte Urkunde*) anlamına gelmektedir. Bir belgenin doğru (*echt*) veya sahte (*unecht*) olup olmadığı, belge üzerinde görünen düzenleyicinin (beyan sahibinin) doğru olup olmadığına bağlıdır. Eğer görünürdeki beyan sahibi ile gerçekteki beyan sahibi aynı ise belge doğrudur; bunlar farklı ise belge sahtedir³⁰. Bu nedenle, bir belgenin sahte olup olmadığının tespiti için araştırılması gereken ilk husus, belge üzerinde görünen beyan sahibinin gerçekten söz konusu belgeyi düzenleyip düzenlemediğidir. Şayet belge üzerinde görünen beyan sahibinin gerçekten söz konusu belgeyi düzenlediği tespit edilirse belgenin sahte olmadığı sonucuna varılacaktır. Belge içeriğinin beyan sahibinin gerçek iradesini yansıtır yansıtmadığı ise, belgenin sahteliği bağlamında araştırma konusu yapılmayacaktır.

Belge üzerinde görünen beyan sahibinin gerçekten söz konusu belgeyi düzenlemediğinin (yani böyle bir beyanda bulunmadığının) anlaşılması, bu yazılı beyanın TCK m. 204 ve 207 anlamında sahte belge olduğunu kabul etmek için yeterli değildir. Daha önce de belirtildiği üzere, sahte belge kavramı belgenin bir niteliğini göstermektedir. **Belge izlenimi veren, belge görünümünü veren, belgeymiş gibi** şeklinde bir sıfat, nitelik taşıyan sahte belge kavramından bahsedilebilmesi için, sahte olduğu iddia edilen nesnenin belgenin özelliklerini bünyesinde barındırması gerekmektedir. Sahte belge kavramı, zihinsel olarak kavram gereklilikleri konusunda bir belgeye dayandığından, sahte olduğu iddia edilen nesne ceza hukuku anlamında bir belgenin objektif gerekliliklerini (cismani olma ve hukuken önemli bir beyanı içerme) taşımıyorsa bu nesne bakımından belgede sahtecilik suçlarına ilişkin hükümler uygulanmayacaktır. Bu nedenle, tüm sahteciliklerde, taklit edilen (sahte) nesnenin, orijinalliği varsayımında belge kavramına dahil edilip edilemeyeceği dikkatle kontrol edilmelidir³¹. Bu kontrol ise şu şekilde olmalıdır: Görünürdeki beyan sahibi ile gerçekteki beyan sahibinin farklı olduğu (sahte) nesne şayet gerçekten de görünürdeki beyan sahibi tarafından düzenlenmiş olsaydı, yazılı bir hukuki işlem (belge) olarak kabul edilecek miydi? Sahte nesnenin doğru olduğu farz edildiği bir durumda belgenin kümülatif unsurlarını taşıyan bir nesneden bahsedilebiliyorsa, bu takdirde sahte belgenin varlığı kabul edilmelidir. Belgenin cismani olma ve hukuken önemli bir beyanı içerme unsurları objektif karakterli olduklarından, sahte olduğu iddia edilen bir nesnenin bu unsurlar itibarıyla belge izlenimi verip vermediği objektif olarak değerlendirilmelidir. Buna göre, sahte yazılı bir nesne sahteliği düzeltildiğinde daha önce açıkladığımız belge tarifine giriyorsa, bu sahte yazılı nesne türüne göre TCK m. 204 veya 207 anlamında sahte belge olarak kabul edilmelidir. Önemle belirtmemiz gerekir ki, belge içeriğine ilişkin hukuki ilişkilerin tâbi olduğu kurallar farklılık arz ettiği ve kendi bağlamları çerçevesinde değer taşıdığı için, **belge içeriğinin hukuken önemli olup olmadığı ilgili hukuki ilişkinin (resmî veya özel) tâbi olduğu pozitif düzenlemeler çerçevesinde tespit edilmesi gerekir**. Bir sahte nesne, sahtecilik fiilinin gerçekleştirildiği anda ve bu andaki dışa yansıyan hâliyle hukuk düzenince hüküm ve sonuç bağlanabilen bir yazılı belge izlenimi veriyorsa, belgede sahtecilik suçlarının konusunu teşkil edecektir. Genel itibarıyla bu izlenimin verilmiş olması söz konusu nesnenin sahte belge olarak kabul edilmesi için yeterli olup, ayrıca bunun muhataplarını aldatıcı nitelikte olup olmadığının araştırılmasına gerek yoktur. Bu doğrultuda, **niteliksel olarak zayıf bir sahtekarlık olduğu için nispeten daha az dikkatle sahte olduğu fark edilebilir münferit**

30 Krell (n 16) 334.

31 Erb (n 1) § 267 Rn. 28.

sahtecilik olaylarında, sahte belgenin mevcudiyeti göz ardı edilemez. Yalnızca yüzeysel bir gözlemciyi aldatabilecekleri için bazı sahtecilikleri belgede sahtecilik suçlarının kapsamından çıkarmak, hukuki işlemlerin belgelerle yapılma kolaylığının gerekliliklerine uygun düşmeyecektir³².

Sahtelik niteliği ilk aşamada belge düzenleyicisinin gerçekte kim olduğunun ortaya çıkarılmasıyla mümkün olacağından, bu noktada gerçek belge düzenleyicisinin nasıl belirleneceği önemli bir konudur. Gerçek düzenleyicinin (beyan sahibinin) tespiti hususunda **fiziksellik veya bedensellik teorisi** (*Körperlichkeitstheorie*) ve **zihinsellik veya isnat-izafe teorisi** (*Geistigkeitstheorie, Zurechnungstheorie*) olmak üzere iki teori bulunmaktadır. *Bedensellik teorisi*, beyan sahibinin tespiti bakımından, beyanın bizzat kimin elinden yazıldığını dikkate almaktadır. *Zihinsellik* (isnat, izafe) *teorisinde* ise, beyanın zihinsel olarak kime atfedildiği belirleyicidir. Bu teoriye göre, bir belgeyi düzenleyen kişi, mutlaka onu bizzat yazan kişi değil, beyanın belgede somutlaşmasını isteyen ve kendisini ona bağlı hissetmek isteyen kişidir³³ (irade sahibi). Günümüz öğreti³⁴ ve uygulamasında³⁵, beyan sahibinin belirlenmesi hususunda **zihinsellik teorisi** benimsenmektedir. Yani belgenin düzenleyicisinden maksat, belge içeriğindeki beyanın kim tarafından **irade edildiği**dir. Dolayısıyla, bir belgenin gerçekteki düzenleyicisinin tespit edilmesi için belgenin fiilen kim tarafından düzenlendiğine değil, içeriğindeki beyanın kim tarafından irade edildiğine bakılmalıdır. Bu anlamda, stenograf, daktilograf, sekreter, kâtip ve sair kişiler aracılığıyla yazılan belgelerin düzenleyicisi bu kişiler değil, bu kişilere yazmaları için irade beyanında bulunan kişilerdir. Örneğin, duruşma tutanaklarının düzenleyicisi zabıt kâtipi değil, ilgili duruşmanın hâkimidir.

Beyan ile beyan sahibi arasındaki ilişki hukuki bir ilişkidir, yani bir isnat ilişkisidir. Bu isnat veya izafe ilişkisi, bizzat beyanın kendisine yüklenilmesi iradesiyle hareket eden kişiyle kurulabilir. Bununla birlikte, bu isnat ilişkisi, hukuken mevcut olan ikincil bir isnat ilişkisinden, yani bir beyanın neden olduğu **maddi hukuk sonuçlarının kişiye yönelik hâsıl olması anlamındaki isnat ilişkisinden ayırt edilmelidir**³⁶. Bunların ayırt edilmesi, özellikle temsil ilişkilerinde gerçek düzenleyicinin kim olduğu hususunda önem arz etmektedir.

Gerçek belge düzenleyicisinin tespiti bakımından bazı tartışmalı sorunlar vardır:

a. İradeyi fesada uğratan hâllere maruz kalarak belge düzenlenmesi sorunu

Bir kişinin cebir, tehdit, hata veya aldatma yani iradeyi fesada uğratan hâller altında belge düzenlenmesi durumunda belge düzenleyicisinin kim olduğu konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Öğretide hâkim olan ve bizim de benimsemiş olduğumuz görüşe göre, mutlak cebir (*vis absoluta*) dışındaki **zorlayıcı cebir** (*vis compulsiva*), **tehdit, hata veya aldatmaya** dayalı olarak bir belgenin düzenlenmesi

32 Erb (n 1) § 267 Rn. 29.

33 Heine und Schuster (n 2) § 267 kn. 55.

34 Heine und Schuster (n 2) § 267 kn. 55; Erb (n 1) § 267 Rn. 125; Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 63; Gökcan (n 10) 99; Artuk/Gökcan/Alşahin/Çakır (n 17) 418; Koca ve Üzülmöz (n 5) 765; Doğan Soyaslan, *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (11. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2016) 497; Toroslu (n 18) 228; Kaylan (n 17) 165.

35 OLG Hamm, Urteil vom 12.7.2016 – 10 U 83/15; BayObLG, Urteil vom 17.12.1980 – RReg. 3 St 250/79 a-f; Yargıtay CGK, E.2016/1065 K.2017/27, 24.1.2017.

36 Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 64.

durumunda, belgenin **gerçek düzenleyicisi** zorlayıcı cebre, tehdide, hataya veya aldatmaya maruz kalan kişidir³⁷. Zira bu gibi hâller, geçerli bir irade beyanının varlığını etkilememekte, yalnızca irade beyanının iptal edilebilirliğine yol açmaktadır. Bu çerçevede, **zorlayıcı cebir, tehdit, hata veya aldatmaya dayalı olarak bir kişinin belge düzenlemesi hâllerinde sahte belgeden söz edilmez**. Örneğin, bir kişiye zorlayıcı cebir veya tehditte bulunarak kendisini borç altına sokabilecek bir senet düzenlettirildiğinde (senedin yağması), düzenlenen senet sahte olmayacaktır. Keza, nüfus müdürlüğündeki kamu görevlisine gerçeğe aykırı beyanda bulunarak içerik itibarıyla gerçeği yansıtmayan bir ikamet belgesi düzenlendiğinde, söz konusu ikamet belgesi sahte olmayacaktır. Buna karşın, mutlak cebre dayalı olarak cebir uygulanan kişinin adıyla bir belge düzenlendiğinde, bu belgenin sahte olduğunu kabul etmemiz gerekir. Zira mutlak cebir altında bir belgenin düzenlenmesi söz konusu ise (örneğin bir kişinin elini tutarak imza attırmak), belgenin gerçek düzenleyicisi cebre maruz kalan kişi değil, cebri uygulayan kişidir³⁸. Dolayısıyla, bu durumda, görünürdeki düzenleyici (mutlak cebre maruz kalan) ile gerçek düzenleyici (mutlak cebri uygulayan) farklılık arz etmektedir.

b. Temsil ilişkisine dayalı olarak belge düzenlenmesi sorunu

Tartışmalı meselelerden ikincisi ise temsil ilişkileridir. Temsil ilişkileri, borçlar hukuku öğretisinde, farklı açılardan çeşitli tasniflere tâbi tutulmaktadır. Temsilcinin, temsil edilen adına ve hesabına hareket ettiğinin açık bir şekilde belli edildiği durumlarda **açık temsil** (*offene Stellvertretung*) söz konusudur. Örneğin, A, B adına ve hesabına bir satım sözleşmesi yapmak istiyor. Satım sözleşmesini “B’yi temsilen A” şeklinde imzalıyor. Temsilcinin, temsil edilen adına ve hesabına hareket ettiğinin örtülü olduğu ve temsil edilenin temsilciye kendi adına imza atma yetkisi tanıdığı temsil ilişkisine ise **gizli veya örtülü temsil** (*verdeckte Stellvertretung*) adı verilmektedir. Yukarıdaki olay üzerinden örnek verirse, B adına ve hesabına satım sözleşmesi yapmak isteyen A’ya B tarafından kendisi adına imza atma yetkisi veriliyor, A satım sözleşmesini “B adıyla” imzalıyor.

Türk hukuk sisteminde sadece açık temsil ilişkisine yer verilmiş olup gizli temsil ilişkisi kabul edilmemiştir. Açık temsil ilişkilerinde, temsilcinin bulunmuş olduğu beyanın maddi hukuk etkileri ikinci bir işleme gerek olmaksızın temsil edilen kişide sonuç doğurur³⁹. Açık temsil ilişkilerinde, öğretilerde⁴⁰ ve uygulamadaki⁴¹ hâkim görüşe göre **temsilci** belgenin (hukuki işlemin) **beyan sahibi**

37 Erb (n 1) § 267 Rn. 67, 213; Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 70, 71; Heine und Schuster (n 2) § 267 kn. 55. Eren (n 7) 423.

38 Eren (n 7) 133; Antalya (n 8) 406; Kocayusufpaşaoğlu (n 9) 473.

39 Eren (n 7) 481; Antalya (n 8) 580.

40 Claudia Schubert, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (9. Auflage, C.H. Beck, 2021) BGB § 166 Rn. 1; Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 64; Eren (n 7) 481; Antalya (n 8) 585.

41 “*Beyan sahibi* (yetkisiz temsilci) tarafından başka bir gerçek kişiyi temsil etme iradesini açıklayan bir **beyan şayet ilgili kişi (yetkisiz temsilci) tarafından kendi adına imzalanmışsa**, söz konusu belgenin beyan sahibi (düzenleyicisi) temsil edilen kişi değil, ilgili kişidir (yetkisiz temsilcidir) ... Belge aslında ondan (yetkisiz temsilciden) geldiği için, **iddia edilen temsil yetkisinin var olup olmadığı hususu belgenin doğruluğunun (Echtheit) değerlendirilmesi açısından önemsizdir**. Beyan sahibinin temsil yetkisi yoksa, temsil yetkisinin olduğuna ilişkin gerçeğe aykırı beyan yazılı bir yalanı teşkil eder-bu belge § 267 StGB’ye göre sahte değildir ... **Gerçek bir kişi adına açık temsil yoluyla bir belgenin imzalanması durumunda, temsil ilişkisinin fiilen mevcut olmadığından bahisle belgenin sahte olduğu söylenemez**.” (BGH, Urteil vom 24.06.1993-4 StR 570/92 (LG Essen). Bununla birlikte, özellikle bir kamu kurumu veya ticaret şirket adına yapılan işlemlerde, ilgili kamu kurumunun veya şirketin temsilcisi sıfatıyla hareket eden kişiler bakımından ayrı bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu gibi

olarak kabul edilir. Nitekim açık temsil ilişkilerinde temsilcinin yapmış olduğu hukuki işlemin maddi hukuk bağlamındaki hüküm ve sonuçları adına işlem yapılan kişi (temsil olunan) bakımından doğacak ise de söz konusu hukuki işlemin kurulmasını sağlayan irade beyanı temsilci tarafından gerçekleştirilmektedir. Bunun sonucu olarak, temsil ilişkisi mevcut olmasa dahi, bir kişinin başka bir kişi adına ve hesabına hareket ederek bir belge düzenlemesi durumunda (yani yetkisiz temsil hâlinde) **sahte belgeden bahsedilemez**⁴². Bu durumda, belgenin ilişkin olduğu hukuki işlem hukuken kurulmuştur, ancak hüküm ve sonuç doğurması yetkisiz temsil hükümleri uyarınca temsil olunan kişinin iradesine bırakılmıştır (TBK m. 46 – 48).

Türk hukuk sisteminde istisnai olarak kabul edilen dolaylı temsil ilişkilerinde ise, belgede sahtecilik suçları bakımından önem arz eden bir durum yoktur. Zira dolaylı temsil ilişkilerinde, temsilci kendi adına ve fakat bir başkası hesabına hareket ettiğinden, yapılan hukuki işlemin hüküm ve sonuçlarının kim bakımından doğacağından bağımsız olarak, temsilci kendi adına belgeyi düzenlediği için belgenin sahteliğinden söz edilemeyecektir.

Türk hukuk sisteminde kabul edilmeyen ve fakat Alman hukuk sisteminde kabul edilen gizli/örtülü temsil ilişkilerinde, Alman öğreti⁴³ ve uygulamasındaki⁴⁴ hâkim görüşe göre, bir başkasının adını ve imzasını kullanarak düzenlenen bir belgenin (*Handeln unter fremdem Namen*) sahte olmadığı kabul edilebilmesi için şu üç koşulun **bir arada** bulunması gerekir: **1**-İsim sahibinin (temsil olunanın) temsil edilme iradesine sahip olması; **2** – isim taşıyıcısının (temsilcinin) isim sahibini temsil etme iradesine sahip olması **3** – söz konusu hukuki işlem türü için isim sahibi tarafından bizzat kendi el yazılı imzasının kanunen zorunlu olmaması. Türk hukuk sisteminde bu türdeki temsil ilişkisi kabul edilmediğinden, **adı ve imzası kullanılan kişinin izni (rızası) bulunsa dahi**, bir başkasının adı ve imzası kullanılarak düzenlenen bir belge sahtedir. Yargıtay'ın, bu gibi olaylarda, belgenin sahte olduğunu kabul ettikten sonra failin “sahtecilik kastı” veya “zarar vermek bilinci ve iradesi” ile hareket edip etmediğinin araştırılması gerektiği ve rızasına dayanarak başkasının adına imza atan kimsede sahtecilik kastının varlığından kabul edilemeyeceği yönündeki yerleşik uygulamasının⁴⁵ isabetli

durumlarda, gerçek kişilerdeki temsil ilişkisinden farklı olarak, belgeyi kendi adıyla ancak yetkisiz olarak kamu kurumu veya şirket kaşesini bastıktan sonra imzalayan kişilerin yalnızca yetkili makamı temsil etmelerine izin verildiğini iddia etmekle kalmadıkları, aynı zamanda söz konusu belge içeriğindeki beyanın yetkili makamın kendisi tarafından yapılan bir açıklamaymış gibi davrandıkları kabul edilmektedir. Dolayısıyla, kamu kurumu veya şirket adına “yetkiliymiş” gibi davranan kişilerin kamu kurumu veya şirket adına düzenledikleri belgeler sahte kabul edilmektedir. İçtihatlar için bkz. BGH, Urteil vom 6.12.1961 – 2 StR 350/61 (LG Gießen); BGH, Urteil vom 11.1.1955 – 5 StR 290/54 (LG Berlin); BGH Beschl. vom 23.6.1992 – 1 StR 280/92. Bu görüşte olanlar, Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 76; Heine und Schuster (n 2) § 267 kn. 17a.

42 Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 80; Heine und Schuster (n 2) § 267 kn. 58; Gökçen (n 5) 158; Koca ve Üzülmöz (n 5) 775.

43 Heine und Schuster (n 2) § 267 kn. 58; Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 66; Erb (n 1) § 267 Rn. 137.

44 BGH, Beschluß vom 21.03.1985 – 1 StR 520/84 (LG Stuttgart); BGH, Urteil vom 2.2.1954 – 2 StR 483/53. OLG Stuttgart, Urteil vom 8.12.1950 – Ss 126/50.

45 Yargıtay CGK, E. 2017/15-1060 K. 2018/391, 2.10.2018; Yargıtay 11. CD, E. 2019/11498 K. 2020/2777, 8.6.2020; Yargıtay 11. CD, E. 2017/4995 K. 2018/636, 30.1.2018; Yargıtay 15. CD, E. 2017/2092 K. 2017/22602, 7.11.2017. Anlaşılmaktadır ki, Yargıtay'ın bu isabetsiz yerleşik uygulaması, Yargıtay CGK'nin 30.03.1992 tarihli ve 80/98 sayılı kararında yer verilen “*Belgede sahtecilik suçlarında kast, zarar vermek bilinci ve iradesi olarak kabul edilmektedir. Mağdurun önceden verdiği rıza üzerine onun imzasını taklit ederek kullanan failde mağdura zarar vermek bilinci bulunmayacağından sahtecilik kastının varlığı ileri sürülemez. Ancak doğal olarak rıza üzerine başkasının imzasını taklit eden failin,*

olmadığını düşünmekteyiz. Alman uygulamasında ise, geçerli bir gizli/örtülü temsil ilişkisinin mevcut olmadığı ve fakat belge üzerinde ismi gözükken kişinin rızası doğrultusunda onun ismi ve imzasıyla düzenlenen belgelerin sahte olduğu ve failin belgede sahtecilik suçundan (§ 267) dolayı sorumlu tutulması gerektiği haklı olarak kabul edilmektedir⁴⁶.

c. Belgeleme-Tasdikleme görevine dayalı olarak belge düzenlenmesi sorunu

Belgenin gerçek düzenleyicisinin kim olduğu hususundaki tartışmalı meselelerden sonuncusu ise, bir beyanın varlığını belgelendiren **beyan belgeleridir** (*Erklärungsurkunden*). Genel olarak tanıklık belgeleri (*Zeugnisurkunden*) kapsamında yer alan beyan belgeleri, gerçek kişiler tarafından yapılan bir beyanın eksiği ve fazlası olmadan yapıldığını doğrulayan (tasdik eden, onaylayan) belgelerdir. Örneğin, noter veya tapu müdürlüğü nezdinde yapılan satım sözleşmesi, soruşturma veya kovuşturma makamları tarafından alınan şüpheli ya da tanık ifadeleri yahut trafik kazası yapan kişinin beyanları üzerine kolluk tarafından düzenlenen kaza tespit tutanağı beyan belgeleri niteliğindedir. Beyan belgeleri bir beyanı tasdik etmek üzere düzenlendiklerinden, bu nitelikteki belgelerin düzenleyicileri tasdik, doğrulama, belgeleme işini yapan kişilerdir (ilgili görevlilerdir). Bu anlamda, yukarıda belirtmiş olduğumuz beyan belgelerinin düzenleyicileri, sırasıyla, noter veya kâtabi, tapu memuru, şüpheli veya tanık ifadesini alan soruşturma veya kovuşturma görevlileri (kolluk, savcı, hâkim), trafik polis memurudur. Dolayısıyla, beyan belgelerinde, **belgeleme konusunu teşkil eden beyanlar ilgili kişilerin gerçek iradelerini yansıtmasa dahi**, söz konusu beyan belgeleri belgeleme görevlileri tarafından düzenlendiği sürece sahte değildir. Hatta bir kişi kimliği hakkında dahi yanıltıcı beyanda bulunarak bir beyan belgesinin düzenlenmesine neden olursa, bu beyan belgesi yetkili belgelendirme görevlisi tarafından düzenlendiği sürece sahte olmayacaktır. Örneğin, kolluk görevlileri tarafından yakalanan şüpheli A, kimliğini B olarak belirtmek suretiyle ifadesini verir ve kolluk görevlileri şüpheli A'nın ifadelerini içeren ifade tutanağını B adına düzenlese bile, ifade tutanağı sahte olmayacaktır. Zira ifade tutanağının gerçek düzenleyicisi ile belge üzerinde görünen düzenleyici aynıdır (yani kolluk görevlisidir).

C. GERÇEĞE AYKIRI BELGE KAVRAMI

I. BAĞIMSIZ BİR SUÇ OLARAK GERÇEĞE AYKIRI BELGE DÜZENLEMEK SUÇU

Alman ceza hukukunda, belge üzerinden yapılacak aldatma fiilleri, *Unechtheit* (doğru olmama) ve *Unwahrheit* (gerçeğe aykırılık) kavramları üzerinden değerlendirilmektedir⁴⁷. Şayet belgenin gerçek

mağdura herhangi bir zarar vermeyeceği kanısı ile hareket ettiği sabit olmalıdır. Mağdurun rızasının kastı ortadan kaldırabilmesi için fiilin işlenmesinden önce açıklanması zorunludur. Mağdurun rızası açık olabileceği gibi zımnı de olabilir. Özellikle iki kişi arasındaki ilişkiler, böyle bir rızanın varlığını ciddi olarak kabule elverişli olduğu takdirde, bu rızaya dayanarak başkasının imzasını atan kimsede sahtecilik kastının varlığı kabul olunamaz” açıklamalara dayanmaktadır.

46 “Çek hesap sahibinin imzasını taklit ederek düzenlenen bir çek, hamil buna muvafakat etse bile, sahte belgedir. Hamilin rızası veya onayı Ceza Kanunu'nun 267. maddesinin uygulanmasını engellemez.” (BayObLG, Beschluss vom 30-09-1987 – RReg. 2 St 110/87)

47 Heine und Schuster (n 2) § 267 kn. 54; Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 6; Erb (n 1) § 267 Rn. 9; Freund (n 2) § 348 Rn. 1. “Bir belge, belge üzerinde düzenleyici olarak görünen kişiden geliyorsa doğrudur (echte); düzenleyici olarak görünen

düzenleyicisi ile belge üzerinde görünen düzenleyici farklıysa, belge doğru değildir (*unecht*), yani sahtedir (*unechte Urkunde*). Belgede görünen düzenleyici aynı zamanda belgenin gerçek düzenleyicisi ise belge doğrudur, yani sahte değildir. Belge doğru olmakla birlikte içeriğindeki beyan düzenleyicinin gerçek iradesini yansıtmıyorsa, gerçeğe aykırıdır (*unwahre Urkunde*). Bu ayırım StGB'de de açıkça benimsenmiştir. Buna göre, § 267'de tanımlanan genel nitelikteki belgede sahtecilik suçu ile diğer münferit belgelerdeki sahtecilik suçlarının (§ 269, 276, 276a, 277, 279) uygulanabilmesi için belgenin sahte olması (*unechte*) gerekmektedir. Düzenleyicinin gerçek iradesini yansıtmayacak şekilde belge düzenlediği hâllerde (*unwahre Urkunde*), söz konusu genel ve münferit belgede sahtecilik suç tanımları uygulanmamaktadır. Gerçeğe aykırı belge düzenleme fiilleri, bağımsız birer suç tipi olarak tanımlanmıştır (§271, 276, 278, 348). Bu ayırım doğrultusunda yerleşik bir içtihadı sahip olan Alman uygulamasında, örneğin pasaport düzenlemeye yetkili kamu görevlisinin pasaportta bulunması gereken bilgileri gerçeğe aykırı bir şekilde belirtmek suretiyle düzenlediği bir pasaportun § 267'deki belgede sahtecilik suçunun konusunu değil, § 348'deki suçun konusunu oluşturduğunu kabul edilmiştir⁴⁸. Keza, bir şirkette fatura düzenlemeye yetkili kişinin, gerçekte söz konusu hizmet verilmemesine rağmen verilmiş gibi göstererek düzenlemiş olduğu faturanın sahte olmadığını, dolayısıyla § 267 hükmünün uygulanmasının mümkün olmadığına karar verilmiştir⁴⁹.

Alman ceza hukukunda herhangi bir karşı görüş olmaksızın benimsenen söz konusu bu ayırım, Türk öğretisi⁵⁰ ve uygulamasında⁵¹ **maddi sahtecilik ve fikri sahtecilik ya da içerik sahteciliği** kavramlarıyla açıklanmaya çalışılmaktadır. Buna göre, belgenin düzenleyicisi konusunda yapılan bir aldatma varsa maddi sahtecilik, belgenin içeriği itibarıyla yapılan bir aldatma varsa fikri sahtecilik söz konusudur. Bu ayırmada, fikri sahtecilik olarak adlandırılan aldatma fiillerinin yalnızca resmî belgede sahtecilik suçu (TCK m. 204/2) bakımından değerlendirilebileceği, özel belgede sahtecilik düzenlemesinin (TCK m. 207) ise sadece maddi sahtecilik fiillerini kapsadığı kabul edilmektedir. Örneğin, düzenleyicilerinin doğru olduğu ve fakat içeriğindeki beyanların tarafların gerçek iradelerini yansıtmadığı kira sözleşmesi⁵², satım sözleşmesi⁵³, kat malikleri genel kurul toplantı tutanağı⁵⁴,

kişiden gelmiyorsa sahtedir (unechte). Bir belgenin sahte olup olmadığı sorusunun, onun maddi içeriğinin gerçeğe uygun (Wahrheit) olup olmadığı sorusuyla hiçbir ilgisi yoktur. Şayet belgenin gerçekteki düzenleyicisi ile görünen düzenleyici aynı değilse, belge her zaman (ve yalnızca) sahtedir. Belge içeriğindeki fikri muhtevanın tamamen veya kısmen gerçeğe aykırı olması hususu, belgenin kim tarafından irade edildiği konusuyla (düzenleyici meselesiyle) ilgili olmadığından, § 267 StGB anlamında bir belgeye sahte niteliğini vermez ... Sahte olmayan belgelerdeki gerçeğe aykırı bilgiler, yani yazılı yalanlar, § 267 StGB'ye göre değil ancak yalnızca § 271, 348 StGB'ye göre resmî belgeler bakımından ceza hukuku sorumluluğu gerektirebilir. (OLG Düsseldorf, Beschluss vom 04.02.1999 – 2 Ss 411/98 – 72/98 III); Aynı yönde, OLG Stuttgart, Beschluß vom 20.01.1981 – 4 Ss (25) 329/80.

48 OLG Düsseldorf, Beschluss vom 04.02.1999 – 2 Ss 411/98 – 72/98 III.

49 OLG Stuttgart, Beschluß vom 20-01-1981 – 4 Ss (25) 329/80.

50 Erman (n 5) 271; Devrim Güngör, *Resmî Belgelerde Sahtecilik Suçu* (1. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2010) 83, 91; Tezcan, Erdem ve Önok (n 5) 1056; Gökcan (n 10) 106.

51 Yargıtay CGK, E. 2016/500, K. 2021/243, 02.06.2021; Yargıtay 11. CD, E. 2021/12167, K. 2021/7249, 27.09.2021; Yargıtay 11. CD, E. 2021/12174, K. 2021/7178, 23.09.2021; Yargıtay 7. CD, E. 2018/4168, K. 2021/1664, 09.02.2021; Yargıtay 11. CD, E. 2018/915, K. 2020/3834, 01.07.2020.

52 Yargıtay 11. CD, E. 2021/6042 K. 2021/6345, 13.9.2021.

53 Yargıtay 11. CD, E. 2021/12167 K. 2021/7249, 27.9.2021.

54 Yargıtay 11. CD, E. 2020/304 K. 2021/6716, 10.11.2021.

sevk irsaliyesi⁵⁵, araç uygunluk belgesi⁵⁶ gibi özel belgeler sahte olarak kabul edilmemiş ve TCK'nin 207. maddesi uygulanmamıştır. Fikri veya içerik sahteciliği şeklinde adlandırılan fiillerin yalnızca kamu görevlileri tarafından işlenebileceği kabul edilmektedir. Bu doğrultuda, bir kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi gerçeğe aykırı olarak düzenlemesi fikri sahteciliktir ve bu fiil dolayısıyla kamu görevlisinin TCK m. 204/2 uyarınca ceza hukuku sorumluluğu bulunmaktadır. Örneğin, yetkili kamu görevlisinin gerçek iradesini yansıtmayacak şekilde düzenlenen dilekçe⁵⁷, dekont⁵⁸, salıverme tutanağı⁵⁹, muayene raporu⁶⁰, tebligat⁶¹ gibi resmî belgeler sahte olmamalarına rağmen TCK m. 204/2 kapsamında kabul edilmektedir.

Öğretide maddi sahtecilik – fikri sahtecilik ayrımının herhangi bir anlamının olmadığı, her iki hâlde de belgenin sahte olduğu ileri sürülmüştür⁶². Bu görüşe göre, düzenleyicinin gerçek iradesini içeriğine yansıtmayacak şekilde bir belge düzenlemesi durumunda da “sahte” bir belgenin varlığı söz konusudur. Görüş sahiplerine göre, kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir resmî belgeyi düzenlerken huzurunda cereyan eden bir olayı veya olguyu olduğundan farklı bir şekilde yazması, yani gerçeğe aykırı içerikte bir belge düzenlemesi durumunda dahi sahte bir belge düzenlenmiş olur. Bu nedenle, TCK m. 204/2'de seçimlik hareket olarak yer verilen “gerçeğe aykırı belge düzenlemesi” ifadesinin gereksiz olduğu iddia edilmiştir. Ancak aynı yazarlar, özel belgede sahtecilik (TCK m. 207) suçuyla ilgili olarak, bir belgenin düzenleyicisinin doğru olduğu ve fakat belge içeriğindeki beyanların düzenleyicisinin gerçek iradesini yansıtmadığı hâllerde belgenin sahte olmadığını belirtmişlerdir⁶³. Yazarlar, bu açıklamalarıyla, bir kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belgeyi içerik itibarıyla gerçeğe aykırı düzenlemesi halinde belgenin “sahte” olduğunu ancak kamu görevlisi olmayan bir kişinin içerik itibarıyla gerçek iradesini yansıtmayan bir özel belge düzenlemesi durumunda ise belgenin “sahte olmadığını” belirterek çelişkili bir sonuca varmışlardır.

Kanaatimizce, gerçek düzenleyici ile belge üzerinde görünen düzenleyicinin aynı olduğu ve fakat düzenleyicinin belge içeriğindeki beyanlarında gerçek iradesini yansıtmadığı durumlar (yazılı yalan) sahtecilik kavramı altında değerlendirilemez⁶⁴. Başka bir deyişle, hukuken önemli bir içeriğe sahip olup olmadıklarına bakılmaksızın, **yazılı şekilde yalan söylemek sahtecilik değildir**. Bununla birlikte, nihayetinde aynı sonuçları vermesine rağmen, Türk öğretisi ve uygulamasında benimsenen maddi sahtecilik – fikri sahtecilik şeklindeki ayrımın da kavramsal olarak **yanlış** ve **kafa karıştırıcı** olduğunu düşünmekteyiz.

55 Yargıtay 11. CD, E. 2018/4168 K. 2021/1664, 9.2.2021.

56 Yargıtay 11. CD, E. 2019/41 K. 2021/765, 27.1.2021.

57 Yargıtay CGK, E. 2017/524 K. 2020/765, 1.10.2021.

58 Yargıtay 11. CD, E. 2018/6026 K. 2021/9303, 27.10.2021.

59 Yargıtay 11. CD, E. 2021/7053 K. 2021/6215, 1.7.2021.

60 Yargıtay 11. CD, E. 2017/13494 K. 2021/4649, 1.6.2021.

61 Yargıtay 11. CD, E. 2019/5426 K. 2021/4047, 27.4.2021.

62 Koca ve Üzülmüş (n 5) 776; Erbaş (n 17) 336.

63 Koca ve Üzülmüş (n 5) 809.

64 Aynı yönde: Erman (n 5) 347.

Belgede sahtecilik suçlarıyla korunan hukuki menfaat göz önünde bulundurulduğunda, resmî veya özel bir belge düzenleyicisinin gerçeğe aykırı beyanlarda bulunması, belgede sahtecilik suçlarına ilişkin normların amaçları bakımından tehlike oluşturmamaktadır. Zira bu gibi durumlarda (yazılı yalanlarda), belgenin garanti fonksiyonu hâlen devam etmektedir. Bu sayede, belge içeriğinde gerçek iradesini yansıtmayan beyan sahibi (kamu görevlisi veya herhangi bir kişi), belgeyle ispatlanması amaçlanan hukuki ilişkiye dair hükümler aracılığıyla, gerçeğe aykırı beyanından dolayı sorumlu tutulabilmektedir. Yani bu durumda ilgili muhatapların belgenin garanti fonksiyonuna yönelik korunan tasarruf özgürlükleri ihlal edilmemektedir. Biz, sahtecilik kavramını sadece belgenin garanti fonksiyonunu ortadan kaldıran aldatma fiilleri olarak anladığımızdan, **bir resmî veya özel belgenin içeriğinde düzenleyicinin gerçek iradesini yansıtmayan beyanlara yer verilmesi durumunu gerçeğe aykırı belge** kavramıyla açıklamayı daha uygun buluyoruz. Bu bakımdan, Alman hukukunda benimsenen doğruluk ve gerçeklik ayırımının kavramsal olarak daha isabetli olduğunu düşünüyoruz⁶⁵. Bu bağlamda, belgenin gerçekteki düzenleyicisi ile görünürdeki düzenleyicisi farklıysa belge **sahtedir**; belge sahte olmamakla birlikte, düzenleyici belge içeriğinde gerçek iradesini yansıtmayan beyanlara yer vermişse, bu **gerçeğe aykırı belgedir**.

Gerçeğe aykırı belge, beyan sahibinin belge içeriğinde gerçeği ifade etmemesi, yani yazılı suretle yalan söylemesi anlamına gelmektedir. Bir kişinin herhangi bir suretle gerçeğe aykırı beyanda bulunması, ancak gerçeği ifade etme konusunda hukuki bir yükümlülüğün olması şartıyla ceza hukuku sorumluluğunu gerektirebilir. Böyle bir yükümlülüğün bulunmadığı hâllerde, salt bir kişinin gerçeğe aykırı ifadede bulunması o kişinin ceza hukuku sorumluluğunu gerektirmez. Nitekim Türk ceza hukukunda, gerçeği ifade etmemenin ceza hukukuyla yaptırım altına alındığı durumlarda (örneğin TCK m. 267, m. 272, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu m. 359), yalan beyanda bulunan kişilerin gerçeği ifade etme hususunda hukuki bir yükümlülük altında olduğunu anlamaktayız. **Ancak kanaatimizce, gerçeği ifade etme hususunda hukuki bir yükümlülüğün bulunması, bu yükümlülük ihlalinin ceza hukuku müdahalesi için yeterli değildir.** Gerçeği ifade etme hususundaki bir hukuki yükümlülük ihlalinin ceza hukuku müdahalesini gerekli kılmaması için bu yükümlülük ihlalinin kamu düzenini bozucu nitelik taşıması, başka bir deyişle, cezaya müstahak (*strafwürdig*) bir vasfa sahip olması gerekir.

Kişilerin, hukuki ilişkiler kapsamında birbirleriyle yapacakları hukuki işlemler kapsamında, irade açıklamaları sırasında gerçeği ifade etme hususunda hukuki bir yükümlülüklerinin olmadığını söylemek mümkün değildir. Nitekim, iki taraflı (muvazaa) veya tek taraflı (aldatma) olarak gerçeğe aykırı bir hukuki işlemin yapıldığı hâllerde, muvazaa ve aldatma fiilleri borçlar hukuku çerçevesinde **haksızlık** olarak kabul edilmiş ve bu fiillere karşılık olarak birtakım yaptırımlar (geçersizlik, tazminat, iade) öngörülmüştür. İşte bu yaptırımların sebebini teşkil eden muvazaa ve aldatma haksızlıkları, taraflara terettüp eden **gerçeği ifade etme yükümlülüğü** olarak tezahür eden yasak normun ihlalinin kaynaklanmaktadır. Ancak, borçlar hukuku müdahaleleriyle yaptırım altına alınan bu yükümlülük ihlalinin ceza hukuku müdahalesiyle de yaptırım altına alınabilmesi için, söz konusu yükümlülük ihlalinin kamu düzenini bozucu nitelik taşıması gerekir. Türk ceza hukuku

65 Erman da (n 5, 392) bu kavramsal ayrıma işaret etmek üzere, belgenin **sıhhati** (doğruluğu) ve **gerçeğe uygunluğu** kavramlarını kullanmıştır.

sisteminde, özel belgeler bakımından gerçeği ifade etme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, bazı müesseseler bağlamında (sağlık, iflas, vergi gibi) kamu düzenini bozucu nitelikte olduğu kabul edilerek ceza yaptırımına altına alınmıştır (TCK m. 210/2, m. 161/1-c, d; 213 sayılı Vergi Usul Kanunu m. 359/a-2).

Bunlar haricinde, genel olarak özel belgeler bakımından **salt** gerçeği ifade etme yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin kamu düzenini bozucu nitelik taşıyıp taşımadığı tartışılabilir. Ancak, yukarıda belirttiğimiz özel durumlar haricinde, özel belgeler bakımından salt gerçeği ifade etme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi ceza hukuku sorumluluğunu gerekli kılmamaktadır. Zira özel belgelerle yapılacak hukuki işlemler, kural olarak, sadece ilgili hukuki ilişkinin taraflarını ilgilendirmekte ve yalnızca taraflar arasında bir öneme sahiptir. Yalnızca taraflar arasında önemi bulunan ilgili hukuki ilişkinin (iflas, vergi gibi) bir kamu müessesesi olarak görülmesi mümkün değildir. Dolayısıyla, belge ile yalan söyleyen kişinin ilgili muhatapları aldatması sadece kişiler arası bir uyumsuzluk doğurur; kamu düzeni açısından herhangi bir tehlike veya zarar oluşturmaz. Öte yandan, özel belgeler bakımından salt gerçeği ifade etme yükümlülüğünün yerine getirilmemesinin suç olarak kabul edildiği bir sistemde, neden sözlü olarak gerçekleşen hukuki ilişkilerde bu yükümlülüğün yerine getirilmemesinin suç teşkil etmediği sorusuna cevap bulunması gerekir. Zira borçlar hukuku kapsamında öngörülen bu yükümlülük sadece yazılı hukuki işlemlerle sınırlı tutulmamıştır. Tüm bu nedenlere dayalı olarak, özel belgelerde salt bu yükümlülüğün ihlali hâllerinde, bu yükümlülüğün amaçladığı hukuki menfaatlerin borçlar hukuku yaptırımıyla korunmasını yeterli görmek ve ceza hukuku korumasının ise gerekli olmadığını kabul etmek gerekir.

Bir resmî belgenin yetkili kamu görevlisi tarafından mevzuatta öngörülen içerik ve şekle uygun olarak düzenlenmesi gerektiğinden, bu tür belgeleri düzenlemekle yetkili kamu görevlilerinin gerçeği ifade etme yükümlülükleri vardır. Kamu görevlilerine tahmil edilen bu yükümlülük, bizzat resmî belgelerin dayanağını teşkil eden pozitif düzenlemelerden kaynaklanmaktadır. Mevzuat uyarınca kendisine **belgelendirme görevi** verilen kamu görevlilerinin, belgelendirme konusunu teşkil eden olguları eksik ve fazlası olmaksızın gerçeğe uygun olarak beyan zorunluluğu bulunmaktadır⁶⁶. Hukuki ilişkiler kapsamında resmî belgelerin ispat kuvvetinin (değerinin) özel belgelere nazaran daha fazla olmasının (6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 204) nedeni, resmî belgelerin içeriğindeki beyanların kanun tarafından güvence altına alınması ve yine kanun tarafından güvence altına alınan kişilerce (kamu görevlileri) düzenlenmeleridir. Resmî belgelerin düzenleyicisi ve içeriği itibarıyla sağlamış olduğu bu garanti fonksiyonuna yönelik ilgili muhataplar bakımından korunması gereken tasarruf özgürlüğü bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle, özel belgelere kıyasla, hukuk düzeni tarafından resmî belgelere tanınan özel ispat kuvvetinin sağlamış olduğu **çifte bir güvence** vardır. Bunlardan ilki, belgenin düzenleyicisinin kamu görevlisi olduğuna yöneliktir ve ilgili muhatapların bu husustaki tasarruf özgürlüğü belgede sahtecilik suçuyla zaten koruma altına alınmıştır. İkincisi ise, resmî belgelerin içeriğindeki beyanların doğruluğuna yöneliktir. Bu güvencenin koruma altına alınabilmesi, belgelendirme görevi altındaki kamu görevlilerinin gerçeği ifade etme yükümlülüklerini gereği gibi ifa etmeleriyle mümkündür. İşte bu nedenle, özel belgelerin aksine, resmî belgeleri

66 Freund (n 2) § 348 Rn. 1.

düzenlemeye yetkili olan kamu görevlilerinin gerçeği ifade etme yükümlülüklerini ihlal ederek gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemesi kamu düzenini bozucu niteliğe sahiptir. Bu yönü itibarıyla, **belgelendirme görevi bulunan kamu görevlilerinin gerçeğe aykırı belge düzenlemesi suçu, genel görevi kötüye kullanma suçunun özel bir görünümünü teşkil etmektedir.**

TCK'nin 204 ve devamındaki düzenlemelerinde, belgeyi nitelendirmek üzere *sahte, gerçek ve gerçeğe aykırı* kavramlarına yer verilmiştir. Kanun koyucunun özellikle **sahte ve gerçeğe aykırı** kavramlarını farklı anlamlara gelecek şekilde kullandığını ve bu anlam farklılığının ise yukarıda açıkladığımız esasa göre yapılmasını gerektiğini düşünmekteyiz. Nitekim TCK m. 204/2'nin gerekçesine ilişkin olarak, “Söz konusu suçu oluşturan hareketler, birinci fıkrada tanımlanan suçu oluşturan seçimlik hareketlerden ibarettir. Ancak, bu bağlamda özellikle belirtilmelidir ki, kamu görevlisinin gerçeğe aykırı olarak bir olayı kendi huzurunda gerçekleştirmiş gibi, bir beyanı kendi huzurunda yapılmış gibi göstererek belge düzenlemesi halinde, bu fıkra hükmünde tanımlanan suç oluşur.” şeklindeki açıklamalarla, **gerçeğe aykırı** belge kavramı açıklanmaya çalışılmıştır. Anlaşıldığı üzere, TCK m. 204/1'in gerekçesinde, “Bir kişinin, düzenlediği belgeye başkasının adını yazması ve belgeyi imzalaması durumunda da bir belge vardır; ancak, bu belge sahtedir.” açıklamasıyla tarif edilmeye çalışılan sahtelik kavramı ile TCK m. 204/2'nin gerekçesinde bahsedilen gerçeğe aykırılık kavramı birbirinden farklı anlamlara sahiptir. Dolayısıyla, **niteliği itibarıyla farklı bir haksızlık türü** olan gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemek suçu (TCK m. 204/2), **gerçek özgü suç** sıfatıyla **bağımsız bir suç tipi** özelliği göstermektedir. Diğer yandan, kamu görevlisi olmayan sağlık mesleği mensuplarının düzenlemeye yetkili oldukları – özel – belgeleri gerçeğe aykırı olarak düzenlemesi TCK m. 207 kapsamında kabul edilmemiş, TCK m. 210/2'de **bağımsız bir suç tipi** olarak öngörülmüştür. Bu maddenin gerekçesinde de gerçeğe aykırı belge düzenlenmesi ile sahte belge düzenlenmesi arasındaki farklılığa işaret edilecek açıklamalara yer verilmiştir.

Bu ayırım dikkate alındığında, belgede sahtecilik suçlarının tanımlandığı TCK m. 204 ve 207 düzenlemelerinin konusunu oluşturan sahte belgeden ne anlaşılması gerektiği kolaylıkla anlaşılacaktır. TCK m. 204/1, 204/2 ve 207'de yer verilen *sahte olarak düzenlemek, gerçek bir belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştirmek ve sahte belge kullanmak* tabirlerinden, belgenin gerçekteki düzenleyicisi ile görünürdeki düzenleyicinin farklı olma durumunun anlaşılması gerekir. TCK m. 204/2'de, bu fiillerden ayrı olarak, “gerçeğe aykırı olarak belge düzenlemek” fiiline yer verilmiştir. Keza, TCK m. 210/2 hükmünde, kamu görevlisi olmayan sağlık mesleği mensuplarının gerçeğe aykırı belge düzenlemesinden bahsedilmiştir. İşte bu fiiller için öngörülen gerçeğe aykırı belge kavramından, bir kişinin gerçek iradesini yansıtmayacak şekilde belge düzenlemesi anlaşılmalıdır. Bu çerçevede, A kişisi B adına bir kimlik belgesi düzenlerse, **TCK m. 204/1 anlamında sahte (resmî) belge** düzenlemiştir. Buna karşın, nüfus müdürlüğünde kimlik belgesi düzenlemeye yetkili olan bir kamu görevlisi, talebi olmamasına rağmen B adına bir kimlik belgesi düzenlerse, **TCK m. 204/2 anlamında gerçeğe aykırı (resmî) belge** düzenlemiştir. Şayet nüfus müdürlüğünde kimlik belgesi düzenlemeye yetkili kamu görevlisi kendi adına (kamu görevlisi sıfatıyla) değil de bir başkası adına imza atarak kimlik belgesi düzenlerse, **TCK m. 204/2 anlamında sahte (resmî) belge** düzenlenmiştir. Keza, heyet halinde yetkili bulunan kamu görevlilerden biri, heyet halinde imzalanarak düzenlenmesi gereken bir resmî belgeyi kendi başına düzenler ve diğerlerinin adına da belgeyi imzalarsa, bu durum da TCK

m. 204/2 anlamında sahte (resmî) belgeden söz edilir⁶⁷. TCK m. 207 bakımından bakılacak olur ise, A kişisi B adına bir borç senedi düzenlerse, **sahte (özel) belge** düzenlemiş olur. Şayet A kişisi, gerçekte olmadığı hâlde, B'ye borçlu olduğunu gösterir bir borç senedini kendi adına düzenlerse, **gerçeğe aykırı (özel) belge** düzenlemiş olur. Gerçeğe aykırı özel belge düzenlemek TCK m. 207 kapsamına girmediğinden, A bu suçtan dolayı sorumlu olmayacaktır.

Bu bakımdan, Türk öğretisi ve uygulamasında, gerçeğe aykırı olarak düzenlenen özel belgelerin TCK m. 207 kapsamında olmadığı yönündeki hâkim görüşün sonuç itibarıyla **isabetli** olduğunu belirtmemiz gerekir⁶⁸. Alman öğretisi⁶⁹ ve uygulamasında⁷⁰ da gerçeğe aykırı olarak düzenlenen özel belgelerin belgede sahtecilik suçu (§ 267) kapsamında olmadığı kabul edilmektedir. Bununla birlikte, TCK ve StGB sistemlerinde, kamu görevlisi olmayan sağlık mesleği mensuplarının görevleri gereği düzenlemeye yetkili oldukları **özel belgeleri** gerçeğe aykırı olarak düzenlemesi **bağımsız bir suç** olarak öngörülmüştür (TCK m. 210/2; StGB § 278).

TCK sisteminde, sahte ve gerçeğe aykırı belge kavramlarının yukarıda belirttiğimiz şekilde anlaşılması gerekir. Ancak, TCK m. 205 ve 208'deki suç tanımlarında geçen **gerçek resmî veya özel belge** kavramları, gerçeğe aykırı olmayan belge anlamında değil **sahte olmayan belge** manasında anlaşılmalıdır. Zira söz konusu suçlarla korunan hukuki menfaat dikkate alındığında, TCK m. 205 veya 208 anlamındaki bir belgenin gerçek olmasından maksat ilgili belgenin hukuken geçerli olmasıdır. Bir belge sahte olduğu durumda (yokluk yaptırımıyla) hukuken geçersiz addedilir; gerçeğe aykırı olduğu durumda ise hâlen hukuken geçerliliğini devam ettirir. Nitekim belgede sahtecilik suçlarının tanımlandığı TCK m. 204 ve 207 düzenlemelerinde yer verilen *gerçek bir resmî/özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren* seçimlik hareketi için kullanılan “gerçek belge” kavramı “sahte olmayan belge” anlamında kullanılmıştır. Sonuç olarak, TCK m. 205 ve 208'de tanımlanan suçların konusunu teşkil eden gerçek resmî veya özel belge kavramlarından, söz konusu belgenin sahte olmaması kastedilmektedir. Bunun pratik anlamda sonucu olarak, şayet bir kişi gerçek iradesini yansıtmayacak şekilde belge düzenler (gerçeğe aykırı belge), sonrasında bu belge TCK m. 205 veya 208 anlamında bozulur, yok edilir veya gizlenirse, söz konusu belgenin türüne göre TCK m. 205 veya 208 hükümleri uygulanacaktır.

Gerçeğe aykırı (resmî) belge düzenleme suçu, haksızlık içeriği ve niteliği itibarıyla (resmî) belgede sahtecilik suçundan farklılık arz etmekte; maddi anlamda **bağımsız bir suç** özelliği taşımaktadır. Bu nedenle, gerçeğe aykırı (resmî) belge düzenlemek suçunun TCK'de belgede sahtecilik suçu (m. 204) altında tanımlanması, hatta belgede sahtecilik fiillerine “seçimlik” izlenimi verecek

67 Gökçen (n 5) 305.

68 Böylelikle, kamu görevlilerinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir resmî belgeyi gerçeğe aykırı olarak düzenlediği belgelerin “sahte” olduğunu kabul eden görüşün (Koca ve Üzülmaz (n 5) 776; Ünver (n 17) 97) **doğru olmadığını** düşünüyoruz. Keza, TCK m. 210/2'de öngörülen suçun konusu bakımından gerçeğe aykırılık hâlini sahtelik ile eşdeğer tutan görüş (Erbaş (n 17) 336) de **doğru değildir**.

69 Puppe und Schumann (n 2) § 267 Rn. 5. Erb (n 1) § 271 Rn. 1; Heine und Schuster (n 2) § 267 kn. 48.

70 “Bir yetki dâhilinde hukuken önemli bir olayı gerçeğe aykırı belgelendirmek, yani gerçeğe aykırı içeriğe sahip doğru bir belge düzenlemek yalnızca § 348 StGB durumunda cezalandırılabilir, ancak burada olduğu gibi **özel hukuk alanındaki belgelerde cezalandırılmaz**” (OLG Stuttgart, Beschluß vom 20.01.1981 – 4 Ss (25) 329/80); aynı yöndeki kararlar için bkz. BayObLG, Beschluß vom 21.05.1987 – RReg. 4 St 45/87; BGH, Urteil vom 6.12.1961 – 2 StR 350/61 (LG Gießen).

şekilde öngörülmesi sistemselsel olarak **doğru olmamıştır**. Kanun koyucu, **gerçeğe aykırı resmî belge düzenleme fiilini**, TCK m. 204/2'de resmî belgede sahtecilik suçunu oluşturan seçimlik hareketlerden biri gibi öngörmüş olsa da bu fiilin belgede sahtecilik suçu olmadığını, **maddi anlamda bağımsız bir suç** olduğunu kabul etmek gerekir. Bu nedenle, *gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemek* suçunun, nitelikli resmî belgede sahtecilik suçunu (TCK m. 204/2) oluşturan seçimlik hareketlerden biri olduğunu ileri süren görüşe⁷¹ iştirak etmemekteyiz. Buna bağlı olarak, TCK m. 204/2'de öngörülen gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemek suçunun TCK m. 204/1'de tanımlanan resmî belgede sahtecilik suçunun **nitelikli hâli olarak kabul edilmesi de mümkün değildir**. Bu suç TCK m. 204/1'deki suçun nitelikli hâli olmadığından, görünüşte özgü suç değil **gerçek özgü suç** vasfındadır. Bu bağlamda, kamu görevlisinin işleyeceği gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemek suçuna özel faillik sıfatı taşımayan kişilerin müşterek fail anlamında iştirak ettiği bir ihtimalde, bu kişilerin aynı zamanda TCK m. 204/1'deki suçun faili olduğu kabul edilemeyecektir.

Gerçeğe aykırı belge ile sahte belgenin farklı olduğu dikkate alındığında, gerçeğe aykırı resmî belgenin düzenlenmesine neden olmamakla birlikte bu nitelikteki bir resmî belgenin **kullanılması** fiilinin TCK'de **suç olarak tanımlanmadığını** belirtmemiz gerekir. Zira TCK m. 204'te sadece *sahte resmî belgeyi kullanma* fiiline yer verilmiştir. Bu bakımdan, örneğin, kamu görevlisi A düzenlemeye yetkili olduğu bir resmî belgeyi gerçeğe aykırı olarak düzenler, daha sonra bu belgeyi B'ye verir ve B kendisine verildikten sonra gerçeğe aykırı olduğunu öğrendiği bu belgeyi kullanırsa, B'nin TCK m. 204 uyarınca sorumlu tutulması mümkün olmayacaktır. Aynı durum, TCK m. 210/2'de öngörülen suç bakımından da geçerlidir. Buna göre, kamu görevlisi olmayan bir sağlık mesleği mensubu gerçeğe aykırı olarak belge düzenler, sonrasında bu belgeyi düzenlenmesine iştirak etmeyen A'ya verir ve A bir hukuki işlem kapsamında gerçeğe aykırı belgeyi kullanırsa, A'nın salt bu fiili dolayısıyla ceza hukuku sorumluluğu yoluna gidilemeyecektir.

2. GERÇEĞE AYKIRI RESMÎ BELGE DÜZENLEMEK SUÇUNUN KONUSU ANLAMINDA RESMÎ BELGE

Alman Ceza Kanununun Görevde İşlenen Suçlar başlıklı bölümü altında 348. maddede, gerçek bir özgü suç olarak kamu görevlisinin görevde gerçeğe aykırı belgelendirme suçuna yer verilmiştir. Alman öğretisi⁷² ve uygulamasında⁷³, § 348'deki suçun, kamu görevlisinin genel yükümlülüğü olan yasal görevi yerine getirme görevini (*Pflicht zur rechtmäßigen Amtsführung*) değil, yalnızca **belgelendirme görevlisinin gerçeği ifade etme görevini** (*Pflicht des Urkundsbeamten zur Wahrhaftigkeit*) konu aldığı belirtilmektedir. Bu nedenle, yenilik doğurucu idari işlemler sonucunda düzenlenen tasarruf belgeleri (*öffentliche Dispositivurkunde*) herhangi bir olguyu belgelendirmedikleri, buna bağlı olarak ne gerçek ne de gerçeğe aykırı olabildiklerinden, bu tür resmî belgelerin kural olarak § 348

71 Koca ve Üzülmüş (n 5) 776; İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (17. Bası, Seçkin Yayınevi, 2021) 610, 611; Ünver (n 17) 97; Gökcan (n 10) 111.

72 Puppe und Schumann (n 2) § 348 Rn. 5, 25; Freund (n 2) § 348 Rn. 1; Bernd Hecker (n 72) (30. Auflage, C.H. Beck, 2019) § 348 kn. 10.

73 BGH, Urteil vom 24-10-1990 – 3 StR 196/90 (LG Duisburg); OLG Hamm, Urteil vom 5. 11. 1976 – 3 StR 392/76; OLG Frankfurt, Urteil vom 19.04.1985 – 5 Ss 608/84

kapsamında olmadığı kabul edilmektedir⁷⁴. Bu bakımdan, koşulları oluşmamasına rağmen hukuka aykırı bir şekilde emir, talimat veya karar veren bir kamu görevlisi gerçeği ifade etme görevini değil, genel anlamdaki kamu görevini ihlal etmiş olur. Örneğin, belirli koşulların oluşması halinde idari bir işlem sonucunda düzenlenen izin, ruhsat belgeleri (örneğin sürücü belgesi, eczacılık ruhsatı) bu anlamda tasarruf belgeleridir. Söz konusu izin, ruhsat belgelerinin sebebinin teşkil eden idari işlem için öngörülen yasal koşullar oluşmamasına rağmen, ilgili kamu görevlisinin hukuka aykırı olarak idari işlemde bulunmak suretiyle bir izin veya ruhsat belgesi düzenlemesi halinde, bu belgeler kural olarak § 348 kapsamında olmayacaktır⁷⁵.

Keza, resmî belge niteliğinde olmalarına rağmen, yalnızca belli bir kamu kurumunun iç hizmet ilişkisinde kullanılan belgelerin de § 348 kapsamında olmadığı kabul edilmektedir⁷⁶. Basit resmî belgeler (*schlicht-amtliche Urkunde*) olarak adlandırılan bu nitelikteki resmî belgeler ancak bir kamu kurumunun iç hizmet ilişkisinin sınırları içerisinde işlev görürler. Bunlar genel hukuki ilişkilerde kullanılmak üzere düzenlenmediklerinden, resmî belgelere tanınan özel ispat kuvvetine bağlı olarak ilgili muhataplara sağlanan güvenceler açısından tehlike oluşturmazlar⁷⁷.

StGB § 348'le korunan hukuki menfaat dikkate alınarak, ancak resmî belgelerin özel (nitelikli, artırılmış) ispat kuvvetinin geçerli olduğu bilgilere yönelik gerçekleşen gerçeğe aykırılıkların § 348 kapsamında olduğu kabul edilmektedir. Bir resmî belge içeriğindeki bilginin özel ispat kuvvetine sahip olabilmesi için ise **iki koşul** aranmaktadır:

Birinci koşul, resmî belge içeriğindeki olgunun, yetkili kamu görevlisi tarafından doğrudan veya dolaylı biçimde algılanarak belgelenmesi gerekir. Buna göre, kamu görevlisinin kendisinin gözlem (kontrol, inceleme) yoluyla **algılamadığı**, algılamakla birlikte belgelendirdiği olgunun doğruluğunu **teyit etme imkanının olmadığı** hâllerde, söz konusu olgulara ilişkin bilgiler resmî belgenin özel ispat kuvvetinden faydalanamayacak ve bu olgulara ilişkin gerçeğe aykırı bilgiler § 348 kapsamında olmayacaktır⁷⁸. Örneğin, bir noterin onaylama şeklinde düzenlemiş olduğu bir belge içeriğindeki bilgiler noterin algısı kapsamında olmadığından, bu nitelikteki olgular gerçeğe aykırı olsa dahi §

74 Puppe und Schumann (n 2) § 348 Rn. 5; Erb (n 1) § 271 Rn. 18, 19; Freund (n 2) § 348 Rn. 31. "Sürücü ehliyeti için başvuran kişinin teorik sınavını üçüncü bir şahsın girmesini sağlayarak başvuran adına sürücü belgesinin düzenlenmesine neden olan sürücü eğitmeni, (348 kapsamında resmî belge bulunmadığından) § 271 StGB'ye göre cezalandırılmaz." (OLG Hamm, Beschluß vom 27.04.1987 – 4 Ss 240/87)

75 "Yabancı ülkede düzenlenen bir sürücü belgesini rüşvet almak suretiyle bir Alman sürücü belgesine "aktaran" kamu görevlileri, § 15 StVZO'nun gerekli koşulları karşılanmasa da, kural olarak görevde gerçeğe aykırı belgelendirme suçunu işlemezler (§ 348 StGB)." BGH, Urteil vom 24-10-1990 – 3 StR 196/90 (LG Duisburg)

76 "(Gümrük idaresinde çalışan) bir kamu görevlisi tarafından resmî yetkisi dâhilinde belirli bir gümrük idaresinde delil olarak kullanılması amacıyla yapılan yazılı beyan § 348 StGB kapsamında değildir." (OLG Celle, Urteil vom 09.12.1986 – 1 Ss 414/86); "Yabancılar dairesi tarafından diğer makamlara sunulmak üzere verilen ve bir yabancıya iltica başvurusunun, kontenjanın geçmesi nedeniyle kabul edilemeyeceğini belirten belge, §§ 273, 271 StGB anlamında resmî belge değildir." (AG Hamburg, Entscheidung vom 13.02.1991 – 149 Ds 202 Js 1/91); "Federal Posta İdaresinin posta dağıtım defteri, § 348 StGB anlamında resmî bir kitap değildir." BGH, Urteil vom 5. 1. 1955 – 4 StR 503/54 (LG Bielefeld).

77 Freund (n 2) § 348 Rn. 14; Puppe und Schumann (n 2) § 348 Rn. 16; Heine und Schuster (n 2) § 271 kn. 8-9; Erb (n 1) § 271 Rn. 12.

78 Puppe und Schumann (n 2) § 348 Rn. 12; Freund (n 2) § 348 Rn. 10; Hecker (n 72) § 348 Rn. 12.

348 kapsamında değerlendirilmemiştir⁷⁹. Keza, adına ikamet belgesi düzenlenen kişinin gerçekte nerede ikamet ettiğine dair bilginin doğruluğu ilgili kamu görevlisi tarafından teyit edilmesi mümkün olmadığından, gerçeğe aykırı ikamet bilgisini içeren bir ikamet belgesi § 348 kapsamında sayılmamıştır⁸⁰.

Bir olgunun (bilginin) resmî belgenin özel ispat kuvveti kapsamında olabilmesinin **ikinci koşulu**, söz konusu bilginin ilgili resmî belgenin ispatlamayı amaçladığı konuların kapsamında olmasıdır⁸¹. Alman uygulamasında, bir olgunun resmî belgenin ispatlamayı amaçladığı konuların kapsamında olup olmadığı denetlenirken, söz konusu bilginin ilgili normatif düzenlemeler uyarınca resmî belgenin zorunlu unsurlarından olup olmadığına bakılmaktadır⁸². Eğer resmî belgenin düzenlenmesi için zorunlu olan (bulunmadığında resmî belgenin geçersiz sayılmasını gerekli kılan) bir unsura ilişkin bilgi söz konusu ise, bu bilginin gerçeğe aykırı olarak belgelenmesi § 348 kapsamında olacaktır. Öğretide bu koşul genel olarak kabul edilmekle birlikte, bir hususun resmî belgenin ispatlamayı hedeflediği konular arasında kalıp kalmadığının denetlenmesi için ilgili resmî belgenin dayanağını teşkil eden normatif düzenlemelere bakılmasının gerekli ve fakat yetersiz olduğu; resmî belgenin konusunu oluşturan hukuki ilişkinin anlamının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir⁸³. Bu bakımdan örneğin, mahkeme duruşma tutanaklarında her ne kadar muhakemeye katılan süjelerin (sanık, tanık gibi) kimliklerinin belirtilmesi zorunlu ise de süjelerin kimliklerinin yanlış olması, ilgili duruşma tutanaklarını § 348 anlamında gerçeğe aykırı resmî belge hâline getirmeyecektir⁸⁴. Keza, Alman öğretisi ve uygulamasında, mahkemelerin vermiş olduğu hükümlerin konusunu teşkil eden sübut belirlemeleri ile süjelerin iddia ve savunma içeriklerine ilişkin belirlemelerin de § 348 kapsamında olmadığı görüşü hâkimdir⁸⁵.

79 BGH, Urteil vom 5. 1. 1968 – 4 StR 432/67 (LG Hagen).

80 OLG München, Beschluss vom 8.2.2006 – 5 St RR 109/05; OLG Köln, Beschluss vom 20.4.2007 – 81 Ss 39/07.

81 Freund (n 2) § 348 Rn. 24; Puppe und Schumann (n 2) § 348 Rn. 9, 10; Hecker (n 72) § 348 Rn. 12; Güngör (n 50) 91.

82 “§ 348 StGB suç, özellikle, bir resmî belgenin düzenlenmesi için yasalarca öngörülen gerekli olguları içerir; ancak, kural olarak, **yasa veya diğer düzenlemelere göre zorunlu olmayan ve gerçeğe aykırı bir şekilde ifade edilmesi belgelendirme işleminin geçerliliğini etkilemeyen olgular bu kapsamda değildir**. Noterin, bir tasdik sürecine dahil olan kişilerin kimliklerini nasıl tespit ettiğine yönelik yöntem bilgisi, bu kişilerin kimliklerinin aksine, § 348 StGB anlamında hukuken önemli olgular kapsamında sayılmaz.” BGH, Beschluss vom 6.8.2004 – 2 StR 241/04 (LG Limburg/Lahn); “(Zorunlu olarak) ne kanunda ne de başka bir düzenlemede belirtilmesi gerekli olan ve gerçeğe aykırı bir şekilde beyan edilmesi belgelendirmenin geçerliliğini etkilemeyen bir olgunun belgelenmesi, hukuken önemli bir olgunun belgelenmesi olarak kabul edilemez. Bir noter, kendisine müracaat eden bir kişinin Almanca dilini yeterli derecede bildiğini gerçeğe aykırı bir şekilde belgelendirse, “§ 348 StGB suçunu işlemiş olmaz.” BGH, Urteil vom 25.5.2001 – 2 StR 88/01 (LG Limburg a.d.L.); “Araç ruhsatlarının 2. Bölümünde yer alan kişisel bilgiler, § 348 StGB kapsamında değildir. Zira araç ruhsat belgeleri, ilgili kişilerin kişisel bilgilerinin doğru olduğunu veya adına ruhsat düzenlenen kişinin aracın gerçek lehdarı veya hak sahibi olduğunu kamuoyuna belgelendirmez.” (BGH, Beschluss vom 2.12.2014 – 1 StR 31/14). Noterlerin onaylama ve düzenleme usulüne göre yaptıkları işlemler neticesinde düzenlenen resmî belgelerin hangi hususları ispatladığı konusunda bkz. BGH, Beschluss vom 14.08.1986 – 4 StR 400/86 (LG Münster); BGH, Urteil vom 27.8.1998 – 4 StR 198–98 (LG Bochum).

83 Puppe und Schumann (n 2) § 271 Rn. 10; Erb (n 1) § 271 Rn. 16.

84 “**Sahte isimle dava açan birinin kişisel bilgilerini ihtiva eden bir duruşma tutanağı veya mahkeme kararı § 271 ve 348 kapsamına girmez; çünkü duruşma tutanaklar ve mahkeme kararları bir kişinin kendisi tarafından verilen isim altında görünüp dava açtığını belgeler ve fakat verdiği kişisel bilgilerin veya davasını haklı göstermek için sunduğu olguların gerçeğe uygun olduğunu belgelemez.**” OLG Hamm, Urteil vom 5. 11. 1976 – 3 Ss 392/76.

85 Heine und Schuster (n 2) § 271 kn. 23; Erb (n 1) § 271 Rn. 19; Puppe und Schumann (n 2) § 271 Rn. 18; Freund (n 2) §

Türk ceza hukukunda ise, TCK m. 204/2'de tanımlanan gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemek suçunun hangi koşullarda uygulanması gerektiği, hangi türdeki resmî belgelerin bu kapsamda olduğu, resmî belge içeriğindeki hangi olgulara ilişkin gerçeğe aykırılıkların bu suçu oluşturacağı hususunda herhangi bir bilimsel değerlendirmenin yapılmadığını anlamaktayız. Bununla birlikte, Yargıtay'ın, bazı kararlarında, Alman öğreti ve uygulamasında benimsenen kabullerle paralellik arz eden sonuçlara vardığını söyleyebiliriz. Örneğin, bir ilçe emniyet müdürlüğünün envanterine ilişkin **gerçeğe aykırı teslim-tesellüm belgesi**⁸⁶ ve bir devlet hastanesinde ameliyat raporlarına ilişkin **gerçeğe aykırı ameliyat kayıt defteri**⁸⁷ TCK m. 204/2 bakımından cezalandırma dışı bırakılmıştır. Keza, vatandaşlık hakkını alabilmeye yönelik yapılan bir muvazaalı evlilik neticesinde düzenlenen **aile cüzdanı**⁸⁸ ve kimliği konusunda yalan beyanda bulunması üzerine adını verdiği kişi ile ilgili olarak yapılan yargılama neticesinde ilgili kişi hakkında verilen **mahkumiyet hükmü**⁸⁹ bakımından TCK m. 204/2 değerlendirilmesi kabul edilmemiştir. Bununla birlikte, Yargıtay'ın vermiş olduğu bazı kararlar, Alman öğreti ve uygulamasında benimsenen hâkim görüşlerle farklılık arz etmektedir. Örneğin, yasal koşullar oluşmaksızın düzenlenen bir **sürücü belgesi**⁹⁰ ve davacının gerçeğe aykırı iddialarının doğru olduğuna kanaat getirilerek verilen bir **mahkeme kararı**⁹¹ TCK m. 204/2 anlamında gerçeğe aykırı belge kabul edilmiştir. Türk uygulamasının, özellikle gerçeğe aykırı resmî belge düzenleme suçuna ilişkin olarak (TCK m. 204/2), **teorik bir zeminde gelişen yerleşik bir içtihadının bulunmadığını** belirtmemiz gerekir.

Özellikle TCK m. 204/2'de tanımlanan gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemek suçunun konusu bağlamında, hangi türdeki resmî belgelerin bu kapsamda olduğu ve resmî belge içeriğindeki hangi bilgilerin gerçeğe aykırılık arz etmesi durumunda bu suçun uygulanması gerektiği meselesi çalışmamızın kapsamı dışında kaldığından, bu suçla (ve TCK m. 210/2'deki gerçeğe aykırı özel belge düzenlemek suçuyla) ilgili böyle bir meselenin olduğunu belirtmekle yetineceğiz.

III. 5237 SAYILI TÜRK CEZA KANUNU SİSTEMİNDE SORUNLU BİR ALAN: DOLAYLI FAİLLİK SURETİYLE GERÇEĞE AYKIRI RESMÎ BELGE DÜZENLENMESİNE NEDEN OLMA

A. SORUNUN TESPİTİ VE MEVCUT ÇÖZÜM YÖNTEMLERİNİN TARTIŞILMASI

Türk ceza hukuku sisteminde, resmî belge düzenlemeye yetkili bir kamu görevlisine **gerçeğe aykırı beyanda bulunarak** TCK m. 204/2 anlamında resmî belge düzenlenmesine neden olan kişilerin ceza hukuku sorumluluğunun nasıl belirleneceği konusunda sorun bulunmaktadır. Daha önce ifade edildiği üzere, bir kişinin cebir (vis compulsiva), tehdit, hile veya hata nedeniyle gerçek iradesini

348 Rn. 30.

86 Yargıtay CGK, E. 2017/525 K. 2019/307, 11.04.2019.

87 Yargıtay CGK, E. 2016/500 K. 2021/243, 02.06.2021.

88 Yargıtay 11. CD, E. 2007/476 K. 2009/14320, 18.11.2009.

89 Yargıtay CGK, E. 2013/221 K. 2014/214, 29.04.2014.

90 Yargıtay CGK, E. 2018/189 K. 2019/350, 18.04.2019.

91 Yargıtay CGK, E. 2015/11-584 K. 2019/183, 12.03.2019.

yansıtmayacak şekilde belge düzenlemesi durumunda, düzenlenen bu belge sahte değil, gerçeğe aykırı nitelikte olur. Buna istinaden, söz konusu tartışmalı meseleye konu ettiğimiz olayda, kamu görevlisinin iradesi aldatma (gerçeğe aykırı beyan) nedeniyle fesada uğratılsa da düzenlediği resmî belge **sahte olmayacaktır**. Dolayısıyla, Türk öğretisinde⁹² belirtildiğinin aksine, kamu görevlisini aldatarak gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olan kişilerin resmî belgede sahtecilik suçunu (TCK m. 204/1) işlediğinden bahsedilemez. Zira bu olaylarda, TCK m. 204/1’de tanımlanan resmî belgede sahtecilik suçunun konusunu teşkil eden “sahte belge” bulunmamaktadır.

Resmî belge düzenlemeye yetkili bir kamu görevlisine gerçeğe aykırı beyanda bulunarak gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olma fiili, esasında, **dolaylı faillik suretiyle** işlenen gerçeğe aykırı resmî belge düzenleme suçunu oluşturmaktadır⁹³. Aldatma nedeniyle **kastı bulunmayan** (TCK m. 30/1) kamu görevlisinin bu suç bakımından sorumlu olmayacağı tartışma dışıdır. Dolaylı faillik ilişkisinin bulunduğu durumlarda, arka plandaki kişinin işlenen suç bakımından **fail** sıfatına sahip olacağı öngörülmüştür (TCK m. 37/2). Bununla birlikte, dolaylı faillik ilişkisinin özgü suçlar bakımından söz konusu olduğu hâllerde, arka plandaki kişinin özel faillik sıfatını taşıyamaması durumunda nasıl bir yol izleneceği tartışmalıdır. Bir görüşe göre, özel faillik sıfatını taşımayan bir kişinin bu sıfatı taşıyan kişiyi araç kılarak özgü suçun işlenmesine neden olması hâlinde, özel faillik sıfatını taşımayan kişinin söz konusu özgü suçtan dolayı “fail” sıfatıyla sorumlu tutulmasına engel bulunmamaktadır⁹⁴. Buna karşılık, dolaylı faillik ilişkisinin olduğu durumlarda, arka plandaki kişinin fail olarak sorumlu tutulabilmesi için ilgili suç tanımında öngörülen özel faillik sıfatını taşıması gerektiği belirtilmiştir⁹⁵. Bu bağlamda, dolaylı fail konumundaki kişinin özel faillik sıfatını taşıyamaması durumunda, işlenen özgü suçtan dolayı fail olarak sorumlu tutulması mümkün değildir.

Kanaatimizce, bir faillik türü olarak dolaylı faillik hâlinde, arka plandaki kişinin TCK m. 28 ve 37/2 uyarınca fail sıfatıyla sorumlu tutulabilmesi için, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen faillik sıfatının özelliklerini taşıması gerekir. Bu husus, suçta kanunilik ilkesinin bir gereğidir. Failin iradesi üzerinde hâkimiyet kurmak suretiyle ön plândaki kişinin gerçekleştirdiği fiil üzerinde hâkimiyet kuran arka plândaki kişi, kanun koyucu tarafından dolaylı faillik müessesesiyle **fail ile eşdeğer** tutulmuştur. TCK m. 28 ve 37/2 hükümleri, dolaylı faillik ilişkisinde arka plândaki kişinin hangi statü altında sorumlu tutulabileceklerini tespit etmektedir. Böylelikle, müstakil faillik statüsüne bağlanan tüm hukuki sonuçlar bu statüye denk tutulan dolaylı fail konumundaki kişi bakımından

92 Gökcan (n 5) 341; Koca ve Üzülmmez (n 5) 789; Gökcan (n 10) 124.

93 Freund (n 2) § 271 Rn. 7; Erb (n 1) § 271 Rn. 51; Heine und Schuster (n 2) § 271 kn. 1a.

94 Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt 2* (10. Baskı, Beta Yayınevi, 1994) 505; Erman (n 5) 383; Meral Ekici Şahin, ‘Dolaylı Faillige İlişkin Bazı Sorunlar’ Eylül – Ekim 2013 Cilt: 8, Sayı:109-110 Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 7, 12. Güngör (n 50) 100; Hasan Sınar, ‘Türk Ceza Hukukunda Dolaylı Faillik’ Nisan 2011 Cilt: 6, Sayı: 15 Ceza Hukuku Dergisi 59, 78-79; Hakan Hakeri, ‘Yeni Türk Ceza Kanunu’nda İştirak’ 2006 Cilt:1 Sayı:1 Ceza Hukuku Dergisi 75, 92.

95 Günter Heine und Bettina Weißer, *Schönke-Schröder Kommentar zum Strafgesetzbuch* (30. Auflage, C.H. Beck, 2019) StGB, § 25 kn. 48-49; Wolfgang Joecks und Jörg Scheinfeld, *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch* (4. Auflage, C.H. Beck, 2020) StGB § 25 Rn. 55; Heine und Schuster (n 2) § 271 kn. 2; İzzet Özgenç, *Suçta İştirakin Hukuki Esası ve Faillik* (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayınları, 1996) 207; Berrin Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (7. Baskı, Adalet Yayınevi, 2020) 762; Bahri Öztürk ve Mustafa Ruhan Erdem, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku* (20. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2020) 419.

da geçerli olacaktır. Buna bağlı olarak, bir kişinin müstakil fail sıfatıyla sorumlu tutulabilmesi için aranılan unsurlar, dolaylı fail konumundaki kişilerin fail sıfatıyla sorumlu tutulabilmesi bakımından da aranacaktır. Dolayısıyla, özgü suçlarda bir kişinin dolaylı faillik suretiyle “fail” sıfatıyla sorumlu tutulabilmesi için, ilgili özgü suç tanımında belirtilen türde faillik sıfatına sahip olması gerekir. Aksi hâlde, özel faillik sıfatını taşımayan kişiler ilgili özgü suçun fail unsurunu karşılamadığından, bunlar hakkında TCK m. 28 ve 37/2’deki düzenlemelerin uygulanması mümkün değildir. Nitekim, şeriklik müessesesini konu alan bir madde altında düzenlenmesine rağmen, özgü suçlarda faillik sıfatının nasıl belirleneceğini hükme bağlayan TCK m. 40/2 bu hususu açıkça ortaya koymaktadır. Bu nedendir ki, madde başlığına bakarak TCK m. 40/2 hükmünün faillik müessesesini konu almadığını ve TCK m. 28, 37/2 düzenlemelerinin söz konusu hükme ön gelen bir özellik taşıdıklarını ileri süren görüşe⁹⁶ katılmamaktayız. Sonuç olarak, özgü suç niteliği taşıyan TCK m. 204/2’deki suçun dolaylı faillik suretiyle işlendiği olaylarda, kamu görevlisini aldatarak gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olan kişilerin, bu suçtan dolayı TCK m. 37/2 uyarınca “fail” olarak sorumluluğu yoluna gidilemez.

Özgü suçlarda dolaylı fail konumundaki kişilerin TCK m. 40/2 gereğince TCK m. 204/2’deki suçtan dolayı fail sıfatıyla sorumlu tutulmaları mümkün olmasa da bu kişilerin yine aynı suçtan dolayı “şerik” sıfatıyla sorumlu tutulmasına engel bir durumun olmadığı ileri sürülmüştür⁹⁷. Belirtilen görüşe dayanak olarak ise TCK m. 40/2 hükmü gösterilmiştir. Bu görüşün TCK’de benimsenen sistem bakımından teorik olarak **hatalı** olduğunu düşünmekteyiz. Zira bir kişinin şerik sıfatıyla sorumlu tutulabilmesi, TCK m. 40/1’de öngörülen bağlılık kuralına ilişkin şartların varlığına bağlıdır. Tartışma konusu ettiğimiz olaylarda ise, kamu görevlisi **aldatılmak suretiyle** gerçeğe aykırı resmî bir belge düzenlenmektedir. Yani kamu görevlisinin aldatma nedeniyle kastı olmadığından (TCK m. 30/1), **kasten işlenmiş bir suç bulunmamaktadır**. Dolayısıyla, bu gibi olaylarda şeriklik hükümlerinin uygulanabilmesi bakımından gerekli olan *kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı* şartı sağlanmamaktadır⁹⁸. Özetle, resmî belge düzenlemeye yetkili bir kamu görevlisine gerçeğe aykırı beyanda bulunarak resmî belge düzenlenmesine neden olan kişilerin, TCK m. 204/2’de tanımlanan suçtan dolayı azmettiren veya yardım eden sıfatıyla da sorumlu tutulması mümkün değildir⁹⁹.

Yargıtay, kamu görevlisini aldatmak suretiyle gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olan kişilerin resmî belgede sahtecilik suçundan (TCK m. 204/1) sorumlu tutulması gerektiği yönünde yerleşik bir uygulama geliştirmiştir¹⁰⁰. Yargıtay’a göre, bir kamu görevlisinin aldatılması nedeniyle içerik itibarıyla gerçeğe aykırı olarak düzenlediği bir resmî belge “sahte”dir. Bu yanlış uygulamanın, bir belgenin sahteliği ile gerçeğe aykırılığı arasındaki farkın anlaşılmasından

96 Hakeri (n 94) 92; Ekici Şahin (n 94) 13; Sınar (n 94) 79.

97 Öztürk ve Erdem (n 95) 419. Hamide Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75* (7. Bası, Beta Yayınevi, 2019) 543.

98 Özgenç (n 95) 207-208; Akbulut (n 95) 764. Benzer yönde, Güngör (n 50) 100.

99 Özgenç (n 95) 209.

100 Yargıtay CGK, E. 2016/21-1093 K. 2021/98, 11.3.2021; Yargıtay 11. CD, E. 2021/13399 K. 2021/7327, 27.9.2021; Yargıtay 15. CD, E. 2017/34703 K. 2021/3340, 22.3.2021; Yargıtay 15. CD, E. 2017/1507 K. 2018/2828, 24.4.2018; Yargıtay 11. CD, E. 2016/10356 K. 2018/8615, 31.10.2018; Yargıtay 23. CD, E. 2015/7434 K. 2016/5747, 4.5.2016; Yargıtay 11. CD, E. 2012/23111 K. 2014/6950, 10.4.2014.

kaynaklandığını düşünüyoruz. Yargıtay'ın benimsemiş olduğu **bu uygulama**, suçta kanunilik ilkesiyle bağdaşmadığından **hukuka aykırıdır**. Öte yandan, Yargıtay'ın gerçeğe aykırı olarak düzenlenen özel belgelerin “fikri sahtecilik” teşkil ettiğinden bahisle TCK m. 207 hükmünün uygulanmaması yönündeki içtihatları ile söz konusu – hukuka aykırı – uygulamasının çeliştiğini belirtmemiz gerekir. Nitekim kamu görevlisinin – aldatılması nedeniyle – gerçeğe aykırı olarak düzenlemiş olduğu resmî belge ile bir kişinin gerçek iradesini yansıtmayacak şekilde düzenlemiş olduğu gerçeğe aykırı özel belge arasında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Her iki durumda da belge düzenleyicilerinin gerçek iradesini yansıtmadığı beyanları içeren gerçeğe aykırı belge bulunmaktadır.

Suçta iştirake ilişkin genel prensipler göz önünde bulundurulduğunda, bu gibi olaylarda ne dolaylı failliğin ne de şerikliğin mevcut olduğunu kabul edebiliriz. Bu bakımdan, kamu görevlisini aldatarak gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olan kişiler, bir özgü suç olan gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmek suçundan (TCK m. 204/2) dolayı herhangi bir sıfatla sorumlu tutulamayacaktır. Alman ceza hukukunda, belirttiğimiz gerekçelere dayalı olarak, resmî belge düzenlemeye yetkili bir kamu görevlisine gerçeğe aykırı beyanda bulunarak bir resmî belge düzenlenmesine neden olma fiilleri, **bağımsız bir suç** olan dolaylı gerçeğe aykırı belgelendirme (StGB § 271) kapsamında cezalandırılabilir. Bu bağlamda, görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu bir resmî belgeyi gerçeğe aykırı olarak düzenleyen kamu görevlisi, StGB § 348'deki suçtan dolayı cezalandırılmaktadır. Herhangi bir suretle kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî belgenin gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesine **neden olan** kişiler ise StGB § 271 uyarınca sorumlu olmaktadır. StGB § 271'deki suçun başlığı dolaylı gerçeğe aykırı belgelendirme (*Mittelbare Falschbeurkundung*) şeklinde adlandırılmasına rağmen, bu suçu oluşturan gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olma fiilinin kapsamına geniş anlamdaki bütün iştirak hâllerinin girdiği belirtilmektedir¹⁰¹. Yani hem StGB § 348'deki suçun işlenmesine müşterek fail veya şerik anlamında iştirak eden kişiler hem de cebir, tehdit veya aldatmayla kamu görevlisine gerçeğe aykırı resmî belge düzenlettiren dolaylı fail konumundaki kişiler, StGB § 271/1 uyarınca cezalandırılmaktadır. Öte yandan, düzenlenmesine herhangi bir suretle neden olmamasına rağmen gerçeğe aykırı resmî belgeyi bu niteliğini bilerek **kullanan** kişiler de StGB § 271/2 uyarınca sorumlu tutulmaktadır.

TCK sisteminde, bir kamu görevlisinin gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemesine müşterek fail veya şerik anlamında iştirak eden kişilerin ceza hukuku sorumluluğu konusunda normatif anlamda bir sorun yoktur. Eğer kamu görevlisinin işlemiş olduğu bu suçta müşterek fail anlamında iştirak edilmişse, bu kişi TCK m. 40/2 gereğince TCK m. 204/2'deki suç dolayısıyla azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulacaktır. Şayet bu suçta azmettiren veya yardım eden anlamında iştirak edilmişse, bu kişinin sorumluluğu TCK m. 204/2'deki suçtan dolayı TCK m. 38 veya m. 39 uyarınca belirlenecektir. Bununla birlikte, bir özgü suç niteliğinde olan TCK m. 204/2'deki suçun işlenmesine dolaylı faillik suretiyle neden olan kişilerin ceza hukuku sorumluluğunun nasıl belirleneceği konusunda bir sorun bulunmaktadır. Şayet **dolaylı faillik ilişkisi TCK m. 28 kapsamında ise**, özgü suçlarda dolaylı faillik hükümlerinin uygulanamayacağı görüşünü benimsediğimizden, kamu görevlisi olmayan (yani suçta konu resmî belgeyi düzenlemeye yetkisi bulunmayan) arka plândaki kişi ancak azmettiren veya

101 Freund (n 2) § 271 Rn. 17, 18; Erb (n 1) § 271 Rn. 2. Aksi yönde: Puppe und Schumann (n 2) § 271 Rn. 31.

yardım eden olarak sorumlu tutulabilecektir. Zira bu ihtimalde ön plandaki kamu görevlisi tarafından işlenen kasten ve hukuka aykırı bir suç bulunduğu için şeriklik hükümlerinin uygulanmasına engel bir durum yoktur. Ancak **dolaylı faillik ilişkisi kamu görevlisini aldatmak suretiyle gerçekleşirse**, özel faillik sıfatı bulunmayan arka plandaki kişi bakımından TCK m. 204/2'deki suça ilişkin olarak ne dolaylı faillik ne de şeriklik hükümlerini uygulayabilmekteyiz. Dolayısıyla, bu olaylarda, TCK m. 204 hükmünün uygulanması mümkün değildir.

Bu açıklamalarımız, gerçek özgü suç niteliğini haiz TCK m. 210/2'deki suçun dolaylı faillik suretiyle işlendiği olaylar bakımından da geçerlidir. Buna göre, söz konusu suçun TCK m. 28 kapsamında dolaylı faillik suretiyle işlendiği durumlarda, (özel faillik sıfatını taşımayan) arka plandaki kişi bu suçtan dolayı ancak şerik sıfatıyla sorumlu tutulabilecektir. Buna karşın, kamu görevlisi olmayan sağlık mesleği mensuplarını aldatmak suretiyle **TCK m. 210/2'de belirtilen türde gerçeğe aykırı bir özel belge düzenlenmesine neden olan** (ve özel faillik sıfatı taşımayan) **kişilerin cezalandırılacakları bir kanun hükmü bulunmamaktadır**¹⁰².

TCK sisteminde, özel faillik sıfatını taşımayan kişilerin kamu görevlilerini aldatarak gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemesine neden olması olaylarında uygulanabilecek tek düzenlemenin m. 206'da tanımlanan *Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan* suçu olduğunu düşünüyoruz. Ancak Yargıtay, bu suçu dar bir kapsamda uygulamakta; yalan beyanın konusunu sadece **kimlik ve adres gibi kişisel bilgiler** ile sınırlı tutmaktadır. Buna göre, örneğin bir idari işlem veya cezai soruşturma kapsamında resmî belge düzenlemeye yetkili kamu görevlisine kimlik veya adres bilgisi hakkında gerçeğe aykırı beyanda bulunan kişiler, TCK m. 206 bakımından sorumlu tutulmaktadır. Yargıtay, resmî belge düzenleme yetkisine sahip kamu görevlisine kişisel bilgileri hakkında yalan beyanda bulunan kişilerin işlemiş olduğu bu fiilin hem TCK m. 206'daki suçu hem de 5326 sayılı Kabahatler Kanunu m. 40/1'de düzenlenen kabahati teşkil ettiğini kabul etmekte; bu durumda 5326 sayılı Kabahatler Kanunu m. 15/3'teki içtima kuralının göz önünde bulundurulması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca Yargıtay'a göre, bu suçun uygulanabilmesi için söz konusu yalan beyanın kamu görevlisi tarafından delil aranmaksızın, başkaca herhangi bir araştırma, inceleme ve işlem yapılmaksızın, doğrudan doğruya resmî belgenin düzenlenmesine dayanak alınması gerekir. Şayet kamu görevlisinin görevi gereği gerçeğe uygunluğunu araştırıp, doğruluğuna kanaat getirdiği takdirde söz konusu beyanı resmî belgeye geçirmesi söz konusu ise, TCK m. 206 hükmü uygulanmayacaktır. Son olarak, TCK m. 206'daki suçun oluşabilmesi için bu nitelikteki bir gerçeğe aykırı beyanın kamu görevlisine ifade edilmesi yeterli olmayıp, suçun oluşumu için söz konusu yalan beyan üzerine resmî belgenin düzenlenmesi aranmaktadır.^{103,104}

102 Aynı yönde, Erbaş (n 17) 349.

103 İlgili açıklamaları içeren ve bu açıklamalar doğrultusunda verilen kararlar için bkz. Yargıtay CGK, 25.6.2019, E. 2019/8-249 K. 2019/499; Yargıtay CGK, E. 2015/9-45 K. 2018/224, 22.5.2018; Yargıtay CGK, E. 2014/9-207 K. 2017/266, 9.5.2017; Yargıtay CGK, E. 2013/9-619 K. 2014/378, 16.9.2014; Yargıtay 11. CD, E. 2021/11922 K. 2021/6010, 28.6.2021; Yargıtay 8. CD, E. 2021/134 K. 2021/17642, 15.9.2021; Yargıtay 2. CD, E. 2021/428 K. 2021/2869, 17.2.2021; Yargıtay 9. CD, E. 2013/6777 K. 2013/14188, 18.11.2013; Yargıtay 11. CD, E. 2006/8501 K. 2009/2366, 12.3.2009; Yargıtay 11. CD, E. 2006/3130 K. 2008/1104, 27.2.2008; Yargıtay 11. CD, E. 2007/4064 K. 2007/4263, 19.6.2007.

104 Bununla birlikte, Yargıtay 11. Ceza Dairesinin vermiş olduğu son kararlarda, TCK m. 206'da düzenlenen suç ile 5326 sayılı Kabahatler Kanunu m. 40/1'de öngörülen kabahat arasında bir ayırım yapılmıştır. Buna göre, "Kamu görevlisinin,

Yargıtay'ın TCK m. 206'da tanımlanan suça ilişkin olarak benimsemiş olduğu bu uygulamanın, ilgili maddenin gerekçesinde yer alan açıklamalara dayandığını görmekteyiz. TCK'nin 206. maddesinin gerekçesinde yer alan açıklamaların ise, İtalyan Ceza Kanununun kaynaklık ettiği mülga 765 sayılı TCK'nin 343. maddesine ilişkin öğretisi ve uygulamalardan mülhem olduğunu anlamaktayız:

5237 sayılı TCK m. 206'daki suçun yapısına benzeyen 765 sayılı TCK m. 343 hükmüne göre, “*Her kim resmî bir varaka tanzimi esnasında kendisinin veya başkasının hüviyet ve sıfatı yahut mezkur varaka ile sıhhati ispat olunacak sair ahval hakkında memurine karşı yalan beyanatta bulunursa, bundan dolayı genel veya özel bir zarar husule geldiği takdirde, üç aydan bir seneye kadar hapis cezasile cezalandırılır. – Eğer mezkur varaka tevellüdat, münakehat ve vefiyata yahut adli işlere müteallik bulunursa, fail altı aydan iki seneye kadar hapsolunur.*” Görüldüğü üzere, mülga Kanunun 343. maddesinde öngörülen suç iki şekilde işlenebilir: **Birincisi** “*resmî bir varaka tanzimi esnasında kendisinin veya başkasının hüviyet ve sıfatı hakkında memurine karşı yalan beyanatta bulunmak*”, **ikincisi** ise “*mezkur (resmî) varaka ile sıhhati ispat olunacak sair ahval hakkında memurine karşı yalan beyanatta bulunmak*”tır. Öğretide, hüviyet hakkındaki yalan beyanların her hâlükârda, başka hususlara ilişkin yalan beyanların ise ancak düzenlenen varakanın söz konusu hususların sıhhatini (doğruluğunu) ispata tahsis edilmiş bulunması şartıyla 343. madde kapsamına gireceği belirtilmiştir¹⁰⁵. Buna göre, hüviyeti veya düzenlenecek varaka ile sıhhati ispat olunacak hususların **dışında** kalan konularda yalan beyanda bulunarak memur tarafından bir resmî belge düzenlenmesine neden olan kişilerin, 343. maddedeki suçtan değil ve fakat dolaylı faillik suretiyle işlenen resmî varakada sahtecilik suçundan dolayı sorumlu tutulması gerektiği belirtilmiştir¹⁰⁶. Öte yandan, yalan beyan üzerine düzenlenen varakanın (hüviyet dışında kalan hususları gösterir) beyanın doğruluğunu ispatlamaya tahsis edilmiş olmasının 343. maddedeki suçun oluşabilmesi bakımından tek başına yeterli olmadığı belirtilmiştir. Buna göre, beyanı alan memurun, beyanın doğruluğunu inceleyip buna kanaat getirdikten sonra resmî belgeyi düzenlemesi hâllerinde 343. madde uygulanmayacaktır. Zira resmî belge sadece kişinin beyanı üzerine değil de memurca yapılacak inceleme sonucuna göre meydana getirilmekte ise, düzenlenen bu resmî varakanın beyanın doğruluğunu ispata tahsis edilmiş olduğu söylenemeyecektir¹⁰⁷.

Mülga 765 sayılı TCK'nin 343. maddesine ilişkin öğretisi ve uygulamalardan mülhem TCK m. 206 madde gerekçesini dayanak alan Yargıtay'ın, yalan beyanda bulunarak kamu görevlisinin gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olma fiilleri bağlamındaki günümüz uygulamasını şu şekilde özetleyebiliriz: **1) Kişi, bir idari veya adli işlem kapsamında kamu görevlisi tarafından kendisine başvurulması üzerine, kamu görevlisine kişisel bilgileri hakkında gerçeğe aykırı beyanda bulunur ve bu bilgilere dayalı olarak resmî belge düzenlenirse TCK m. 206 suçu oluşmaktadır. 2) Kişi, herhangi bir hukuki ilişki kapsamında kamu görevlisine başvurarak kişisel bilgileri veya başka**

görevi nedeniyle resmî belge düzenlediği sırada yalan beyanda bulunulması halinde TCK'nin 206. maddesi uygulanacaktır. Resmî belge düzenlenmesi sırasında olmayıp da kamu görevinin gereği gibi yerine getirilebilmesi için, kamu görevlisinin göreviyle bağlantılı olarak sorması durumunda, kimliği hakkında gerçeğe aykırı beyanda bulunulması halinde Kabahatler Kanunu'nun 40/1. maddesi uyarınca idari para cezası verilmesi gereklidir.”

105 Erman (n 5) 450.

106 Erman (n 5) 453.

107 Erman (n 5) 453.

bir hususta gerçeğe aykırı beyanda bulunur ve bu bilgilere dayalı olarak resmî belge düzenlenirse TCK m. 204/1'deki suç oluşur.

Yargıtay'ın, yalan beyanda bulunarak kamu görevlisinin gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olma fiilleri bakımından benimsemiş olduğu uygulamasının çeşitli nedenlerle **hatalı** olduğunu düşünüyoruz: **İlk olarak**, ister kamu görevlisi tarafından kendisine başvurusun isterse de bir hukuki işlemi gerçekleştirmek üzere kendisi kamu görevlisine başvursun, bir kişinin kamu görevlisine herhangi bir konuda yalan beyanda bulunarak bu bilgileri içeren bir resmî belgenin düzenlenmesine neden olması hâlinde, **düzenlenen belge sahte değil gerçeğe aykırı nitelikte olur**. Bu nedenle, daha önce de ifade edildiği üzere, bu gibi olaylarda ne TCK m. 204/1'deki suçun ne de TCK m. 204/2'deki suçun oluştuğundan bahsedilebilir. **İkinci olarak**, TCK m. 206'da öngörülen suçun uygulama alanının öğreti ve Yargıtay kararlarında belirtildiği şekilde daraltılmasının hukuki bir izahı yoktur. TCK m. 206'daki suç, kişilerin gerçeği ifade etme yükümlülüğü altında olduğunu ve bu yükümlülüğe aykırılığın ceza sorumluluğunu gerektirdiğini öngörmektedir. Kişilere istisnai olarak tahmil edilen bu yükümlülüğün getirilme amacını, resmî belgelerin hukuki ilişkiler kapsamında sağlamış olduğu ispat ve garanti fonksiyonlarında aramak gerekir. Daha önce ayrıntılı bir şekilde açıklandığı üzere, resmî belgelerin düzenleyicisi ve içeriği itibarıyla temin ettiği garanti fonksiyonu hukuki ilişkiler bakımından korunmaya değer görülmüştür. Resmî belgelerin hukuki ilişkilerde temin ettiği bu özel garanti fonksiyonuna yönelik koruma hem bunları düzenleyen kamu görevlilerine hem de bunların düzenlenmesine neden olan ilgili muhataplar bakımından geçerli olmak zorundadır. Başka bir ifadeyle, bir kamu görevlisinin görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî belgeyi gerçeğe aykırı olarak düzenlemesinden meydana gelen tehlike ile bir kişinin kamu görevlisini aldatarak gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olmaktan meydana gelen tehlike arasında bir farklılık yoktur. Bu husus dikkate alındığında, TCK m. 204/2 ve TCK m. 206'deki suçların aynı amaçla ihdas edildiklerini düşünüyoruz.

B. SORUNA DAİR DEĞERLENDİRME VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİMİZ

TCK m. 206, kamu görevlisini aldatarak onun gerçeğe aykırı bir resmî belge düzenlemesine neden olan kişilerin – dolaylı fail sıfatıyla – TCK m. 204/2'deki suçtan **sorumlu tutulamamasından doğan boşluğu dolduran bir özellik taşımaktadır**. TCK sisteminde, kamu görevlisini aldatarak TCK m. 204/2 anlamında gerçeğe aykırı bir resmî belge düzenlenmesine neden olan kişiler ancak m. 206 uyarınca sorumlu tutulabilir. Bu çerçevede, öncelikle, TCK m. 206'nın kişisel bilgiler hakkında verilen yalan beyanlarla sınırlı tutulması gerektiği yönündeki uygulamanın terk edilmesi gerekir. Ayrıca, öğretileri sürülen görüş ve bu görüşten mühlhem TCK m. 206 gerekçesinde belirtilen “*resmî belge sadece kişinin beyanı üzerine değil de, memurca yapılacak inceleme sonucuna göre meydana getirilmekte ise, bu maddedeki suç oluşmaz.*” şeklindeki sınırlamanın da **yanlış olduğunu** belirtmemiz gerekir. Zira bir resmî belgenin içerik itibarıyla garanti fonksiyonuna sahip olabilmesi için, her şeyden önce, resmî belge içeriğindeki olgunun yetkili kamu görevlisi tarafından **algılanarak** belgelenmiş olması gerekir (yukarıda bkz. başlık 2.3.2.) Aksi takdirde bunlar resmî belgenin özel ispat kuvvetinden

faydalanamayacaktır¹⁰⁸. Örneğin, meydana gelen bir kaza sonrasında olay mahalline gelen trafik polislerinin tarafların beyanlarına dayalı olarak düzenleyecekleri kaza tespit tutanağı resmî belge olmasına rağmen, içeriğindeki tüm bilgiler resmî belgelere atfedilen özel ispat kuvvetinin kapsamında olmayacaktır. Örneğin trafik polislerinin **inceleme yapmaksızın salt tarafların beyanları üzerine tutanağa geçirdiği bilgiler** resmî belgelere tanınan özel ispat kuvvetinden mahrumdur. Zira bu bilgilerin doğruluğu konusunda trafik polislerinin teyit etme iradesi bulunmamaktadır. Bir an için öğreti ve uygulamada ileri sürülen bu görüş kabul edilirse, örneğin notere sahte kimlik belgesi verip kimlik belgesinin doğruluğunu denetlemeyen veya denetlemekle birlikte sahteliğini tespit edemeyen noterin düzenlemiş olduğu gerçeğe aykırı noterlik belgesi nedeniyle, ilgili kişinin TCK m. 206'daki suçtan dolayı sorumluluğu olmayacaktır. Çünkü 1512 sayılı Noterlik Kanunu m. 72/3 gereğince, noterler, iş yaptıracak kimselerin **kimlik bilgilerinin doğruluğunu denetlemekle** yükümlüdür.

Gerçeğe aykırı resmî belge düzenleme suçunun doğrudan (m. 204/2) veya dolaylı olarak (m. 206) işlenmesi arasında korunan hukuki menfaat bakımından bir farklılığın olmadığı kabul edilmelidir. Nitekim aynı zamanda bir görev suçu niteliğindeki¹⁰⁹ **kamu görevlisinin gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemesi suçunun** “*Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar*” bölümünde değil de “*Kamu Güvenine Karşı Suçlar*” bölümünde düzenlendiğini dikkate alırsak, TCK m. 204/2'de öngörülen bu suçun haksızlık içeriğinin belirlenmesi hususunda kamu görevine riayetden ziyade hukuki ilişkilerde resmî belgelerin sağlamış olduğu ispat fonksiyonunun teminat altına alınmasının ön planda tutulduğu sonucunu çıkarırız. Bu teminatın sağlanması açısından, bu suçun bizzat kamu görevlisi tarafından işlenmesi ile dolaylı olarak başkası tarafından işlenmesi arasında fark gözetilmemesi gerekir. Diğer yandan, herhangi bir kamu görevlisine göreviyle bağlantılı olarak salt yalan beyanda bulunulmasının suç olarak kabul edilmediği bir sistemde, kişilerin gerçeği ifade etme yükümlülüğüne aykırılık fiilinin ceza yaptırımına tâbi tutulmasının yalnızca resmî belge düzenlemekle yetkili kamu görevlileriyle sınırlı tutulmasının sebebini de **resmî belgelerin hukuki ilişkilerde arz ettiği önemde** aramak gerekir.

Bu kabulden hareketle, TCK m. 206'da tanımlanan suç, **konusu itibarıyla** TCK m. 204/2'deki kamu görevlisinin gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemesi suçundan **farklı değildir**. Buna göre, kişinin yalan beyanı üzerine kamu görevlisi tarafından düzenlenen resmî belge TCK m. 204/2'deki suçun kapsamına giriyorsa, yalan beyanda bulunan kişinin düzenlenen bu gerçeğe aykırı resmî belge nedeniyle TCK m. 206'daki suçtan sorumluluğu olacaktır. Daha açık bir ifadeyle, TCK m. 206 hükmü, TCK m. 204/2'de tanımlanan **gerçeğe aykırı resmî belge düzenleme suçunun – aldatma yoluyla – dolaylı faillik suretiyle işlenmiş şeklidir**.

TCK m. 206'daki suçun, “*bir resmî belge düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunan kişi*” şeklinde tanımlanması, salt yalan beyanda bulunmanın suç teşkil ettiği izlenimi vermektedir. Hukuk düzenince resmî belgelere atfedilen özel garanti fonksiyonu ancak resmî belgenin düzenlenmesiyle birlikte geçerli olur. Resmî belgenin düzenlenmediği bir aşamada, yalan söylemek suretiyle resmî belgenin özel ispat kuvvetinin kapsamına girebilecek bir bilginin gerçeğe aykırı olarak

108 Puppe und Schumann (n 2) § 348 Rn. 18.

109 Freund (n 2) § 348 Rn. 3; Hecker (n 72) § 348 Rn. 1; Puppe und Schumann (n 2) § 348 Rn. 1.

tezahür etmesi, TCK m. 204/2 ve m. 206 suçlarıyla korunan hukuki menfaat bakımından tehlike arz etse de bu suçların oluşumu bakımından yeterli görülmemelidir. Bu aşamadaki fiiller (yalan söylemek), ilgili suçlar bakımından **ancak teşebbüs hükümlerinin** (TCK m. 35) uygulanmasını gerektirebilir. Öte yandan, doğrudan faillik yoluyla işlenen gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesi suçunun (TCK m. 204/2) oluşumu için resmî belgenin düzenlenmesi gerekli görülürken, dolaylı faillik suretiyle işlenen gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olma suçunun (TCK m. 206) “teşebbüs suçu” şeklinde formüle edilmesinin hukuki bir izahı bulunmamaktadır. Nitekim Alman Ceza Kanununda dolaylı gerçeğe aykırı belgelendirme suçunun tanımlandığı § 271’de “neden olmak” ifadesine yer verilerek, söz konusu suçun oluşumu için resmî belgenin düzenlenmesi gerekli görülmüştür. Her ne kadar uygulamada TCK m. 206’daki suçun oluştuğundan bahsedilebilmesi için resmî belgenin düzenlenmesi aransa da olası tereddütleri gidermek amacıyla, TCK m. 206’daki suç tanımının “*Bir resmî belge düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisine yalan beyanda bulunarak gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olan kişi*” şeklinde **yenilenmesini öneriyoruz**.

Bu kabullerimizin benimsenmesi durumunda sistemsel olarak önemli bir sorun çıkmaktadır. Kamu görevlisini **aldatarak** gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olan kişi, TCK m. 206 uyarınca üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılacaktır; kamu görevlisine **cebir veya tehdit uygulayarak** gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olan kişi ise, TCK m. 204/2 uyarınca azmettiren veya yardım eden sıfatıyla üç yıldan sekiz yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacaktır. Görüldüğü üzere, özü itibarıyla aynı haksızlığın aldatma yoluyla dolaylı faillik suretiyle işlenmesi ile cebir-tehdit yoluyla dolaylı faillik suretiyle işlenmesi arasında, cezalandırma bakımından önemli derecede farklı bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Ön plandaki kişinin (kamu görevlisinin) iradesinin cebir veya tehditle fesada uğratarak bir suçun işlenmesinde araç konumuna getirilmesi ile bu kişinin aldatılarak araç konumuna getirilmesi arasında haksızlık içeriği itibarıyla bir fark bulunduğu söylenebilir. Ancak bu husus, arka plandaki kişinin sorumlu olacağı – yani ön plandaki kişinin işlediği – suç bakımından temel cezanın belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Tartışma konusu ettiğimiz olaylarda ise, salt dolaylı faillik ilişkisinin ne suretle kurulduğu noktasından hareketle hem suç tipi değişmekte hem de soyut ceza aralıkları bakımından adaletsiz bir durumla karşılaşılmaktadır. Cezalandırma bakımından haksız bir sonuç doğuran bu meselenin çözümü bakımından, TCK m. 206’da tanımlanan suç fiilinin genişletilmesi gerektiğini düşünüyoruz. Buna göre, TCK m. 206’daki suçun “*Bir resmî belge düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisinin cebir, tehdit veya hileyle gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemesine neden olan kişi*” şeklinde **tanımlanmasını öneriyoruz**.

Son olarak, daha önceki açıklamalarda belirtildiği üzere, gerçeğe aykırı resmî belgenin düzenlenmesine (müşterek fail veya şerik anlamında) neden olmaksızın ve fakat bu özelliğini bilerek **gerçeğe aykırı resmî belgenin kullanılması** fiili, TCK sisteminde **tanımlanmış bir suç değildir**. Resmî belge ve özel belge, içeriklerinde yer alan hukuken önemli irade beyanlarının belli bir düzenleyiciden geldiğini garanti edici bir fonksiyona sahip olmaları açısından farklı değildirler. Ancak, resmî belgeler bizzat kanun tarafından güvence verilen kamu görevlileri tarafından düzenlendikleri için, bu belgelerin düzenleyicileri bakımından sağlamış oldukları garanti fonksiyonu özel belgelere nazaran daha fazladır. TCK sisteminde, resmî belgede sahtecilik ile özel belgede sahtecilik suçlarının

ayrı maddelerde düzenlenmesi, özel belgede sahtecilik suçuna göre resmî belgede sahtecilik suçu bakımından cezalandırılmaya müstahak olan hareketlerin öne çekilmesi ve cezanın daha ağır olarak öngörülmesi hususlarının sebepleri işte bu garanti fonksiyonundaki önem farklılığıdır. Buna karşılık, resmî belgeler, özel belgelerden farklı olarak, içeriklerindeki unsurların mevzuat tarafından güvence altına alınması nedeniyle içerik itibarıyla da bir garanti fonksiyonuna sahiptir. Hukuk düzeninin resmî belgelere atfettiği özel ispat kuvveti, resmî belgelerin düzenleyicisi ve içeriğinden kaynaklanan bu çifte garanti fonksiyonundan ileri gelmektedir. Resmî belgelere tanınan bu çifte garanti fonksiyonu dikkate alındığında, düzenleyici unsurundan kaynaklı garanti fonksiyonunun aldatma yoluyla ortadan kaldırılması haksızlığı (yani sahte resmî belgenin kullanılması) ile içerik unsurundan kaynaklı garanti fonksiyonunun aldatma yoluyla ortadan kaldırılması haksızlığı (yani gerçeğe aykırı resmî belgenin kullanılması) arasında cezalandırma bakımından farklılık gözetilmemelidir. Bu nedenle, sahte resmî belgenin kullanılması fiilinin bağımsız suç (TCK m. 204/1, 2) olarak düzenlendiği ve fakat gerçeğe aykırı resmî belgenin kullanılması fiilinin ise cezaya müstahak görülmediği TCK sisteminde bir boşluğun olduğunu düşünmekteyiz. Bu nedenle, TCK'nin 206. maddesine yeni bir fıkra eklenmek suretiyle, “*Düzenlenmesine neden olmamakla birlikte, gerçeğe aykırı bir resmî belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişi ... cezalandırılır.*” şeklinde bir suçun ihdas edilmesini öneriyoruz.

SONUÇ

TCK m. 204 ve devamında tanımlanan suçların konusunu teşkil eden belge, belli bir gerçek veya tüzel kişiye atfedilebilen, hukuk düzenince kendisine hüküm ve sonuç bağlanmak üzere oluşturulmuş anlamlı bir irade beyanını yazılı olarak ihtiva eden somut nesne anlamına gelmektedir. Diğer irade açıklama şekillerinden farklı olarak, belge, içeriğindeki hukuken önemli beyanın düzenleyici tarafından irade edildiği hususunda ilgili muhataplara **garanti** vermektedir. Hukuki ilişkiler sırasında kişileri belgeye dayalı olarak tasarrufta bulunmaya sevk eden sebep, esas itibarıyla belgelerin sağlamış olduğu bu garanti fonksiyonudur. TCK m. 204 ve devamında yer alan ve konusu belge olan suçlarla, hukuk düzeninin kendilerine hüküm ve sonuç bağladığı belgelere dayalı olarak işlem yapabilmelerine yönelik **bireylerin tasarruf özgürlüğü** güvence altına alınmaktadır. Öğreti ve uygulamada hâkim olan **kamu güveni menfaati** görüşü, bu suçların ihdas edilme amacını açıklama noktasında **soyut ve belirsiz** kalmaktadır.

Söz konusu suçların kanuni tanımlarında **sahte**, **gerçek** ve **gerçeğe aykırı belge** kavramları kullanılmıştır. Belgeyi nitelendiren bu sıfatların her biri farklı anlamlara sahiptir. Belgenin sözünü ettiğimiz garanti fonksiyonunun gerçekleşebilmesi için görünürdeki beyan sahibi ile gerçekteki beyan sahibinin aynı olması gerekir. Aksi takdirde, belgenin garanti fonksiyonu ortadan kalkarak, buna güvenerek işlem yapacak ilgili muhatapların tasarruf özgürlükleri ihlal edilecektir. Belgenin sahteliği, söz konusu garanti fonksiyonunu ortadan kaldıran fiillerdir. Bu bakımdan, bir belgenin sahte olup olmadığı, belge üzerinde görünen düzenleyicinin doğru olup olmadığına bağlıdır. Şayet belge üzerinde beyan sahibi (düzenleyici) olarak görünen kişi gerçekten de o belgenin düzenleyicisi ise, belge doğrudur yani **sahte değildir**. TCK m. 204 ve 207'de yer alan “*gerçek bir resmî/özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren*” şeklindeki fiilde geçen “gerçek bir resmî/özel belge”den

kastedilen, bu nitelikteki doğru (sahte olmayan) belgelerdir. Keza, TCK m. 205 ve 208 hükümlerinde yer alan “gerçek bir resmî/özel belge” kavramından anlaşılması gereken de bu nitelikteki (doğru) belgelerdir. Belgede beyan sahibi olarak görünen kişinin gerçekte böyle bir belge düzenlemediği tespit edilirse, düzenlenen belge **sahtedir**. TCK m. 204 ve 207’deki suçları oluşturan “*bir resmî/özel belgeyi sahte olarak düzenleyen*”, “*gerçek bir resmî/özel belgeyi başkalarını aldatacak şekilde değiştiren*” ve “*sahte resmî/özel belgeyi kullanan*” fiillerin konusunu işte bu nitelikteki sahte belge oluşturmaktadır. Ancak belge üzerinde görünen beyan sahibinin gerçekten söz konusu belgeyi düzenlemediğinin anlaşılması, TCK m. 204 ve 207’deki suçların konusu anlamında sahte belgenin varlığını kabul etmek için yeterli değildir. Bir sahte nesne, sahtecilik fiilinin gerçekleştirildiği anda ve o andaki dışa yansıyan hâliyle hukuk düzenince hüküm ve sonuç bağlanabilen bir yazılı belge **izlenimi** verdiği sürece belgede sahtecilik suçlarının konusunu teşkil edecektir.

Belgenin sahte veya doğru (kanun lafzıyla gerçek) olarak nitelendirilmesi yapılırken, belge içeriğinde yer alan beyanın belge düzenleyicisinin **gerçek iradesiyle uyumlu olup olmadığına araştırılmasına gerek yoktur**. Bu nedenle, bir kişinin içeriğinde gerçek iradesiyle uyumlu olmayan – yalan – beyanlara yer vererek belge düzenlemesi hâlinde, düzenlenen belge **sahte olmayacaktır**. Bununla birlikte, bir kişinin düzenlemiş olduğu belge içeriğinde yer verdiği beyanların gerçek iradesini yansıtmayı yansıtmadığı sorusu, belgenin gerçeğe aykırı olup olmadığı noktasında bir öneme sahiptir. Şayet bir belge içeriğindeki beyan, düzenleyicisinin gerçek iradesini yansıtıyorsa **gerçeğe uygun belge**, yansıtmıyorsa **gerçeğe aykırı belgeden** söz edilir. Bu suretle, mülga 765 sayılı öğretici ve uygulamadan mülhem maddi sahtecilik-fikri sahtecilik şeklindeki ayrımın kavramsal olarak yanlış ve kafa karıştırıcı olduğu sonucuna varılmıştır. TCK m. 204/2 ve m. 210/2 hükümlerinde yer alan “*gerçeğe aykırı belge düzenleyen*” fiilin konusunu bu nitelikteki gerçeğe aykırı belgeler oluşturmaktadır. Bu bakımdan, gerçeğe aykırı resmî (m. 204/2) ve özel (m. 210/2) belge düzenlemek, sahtecilik suçlarından ayrı olarak, **bağımsız** suç tipleridir.

Herkesin, hukuki ilişkiler kapsamında yapacağı hukuki işlemler sırasında gerçek iradesini açıklama yükümlülüğü vardır. Borçlar hukuku yaptırımlarının öngörüldüğü bu yükümlülüğe aykırılık, ancak kamu düzenini bozduğu sürece ceza hukuku sorumluluğu gerektirebilir. Resmî belgelerin yetkili kamu görevlileri tarafından mevzuatta öngörülen içerik ve şekle uygun olarak düzenlenmeleri gerektiğinden, bunlara hukuk düzeni tarafından özel bir ispat kuvveti tanınmıştır. Resmî belgelerin hukuki ilişkiler kapsamında hem düzenleyici hem de içerik itibarıyla garanti fonksiyonuna sahip olduğu dikkate alındığında, bunların gerçeğe aykırı olarak düzenlenmeleri de söz konusu artırılmış garanti fonksiyonuna dayalı olarak işlem yapacak ilgili muhatapların tasarruf özgürlüğünü ihlal edecektir. Buna karşın, özel belgelerin içerikleri itibarıyla sağlamış olduğu böyle bir garanti fonksiyonu bulunmamaktadır. Özel belgelerin ilgili muhataplara sağlamış olduğu tek garanti fonksiyonu, içerdikleri beyanların görünen düzenleyiciden sâdir olduğu hususudur. Resmî ve özel belgelerin hukuki ilişkiler kapsamında sağlamış oldukları bu fonksiyonlar göz önünde bulundurularak, sahtecilik fiilleri resmî ve özel nitelikteki tüm belgeler için suç kabul edilmiştir (TCK m. 204, 207). Buna karşın, yazılı yalan anlamındaki gerçeğe aykırılık fiilleri esas itibarıyla resmî belgeler (m. 204/2) bakımından suç sayılırken, özel belgeler bakımından ise sadece belli nitelikteki türleri (m. 210/2) ve kamu düzenini ilgilendiren özel durumlar (TCK m. 161/1-c, d; 213 sayılı Vergi Usul Kanunu

m. 359/a-2) bağlamında suç sayılmıştır. Bunlar haricinde kalan özel belgelerin **saht** gerçeğe aykırı olarak düzenlenmesi veya kullanılması, başka bir suçun unsurunu oluşturmadığı sürece ceza hukuku sorumluluğunu gerektirmemektedir.

Bir kişinin cebir (vis compulsiva), tehdit, hile veya hata nedeniyle gerçek iradesini yansıtmayacak şekilde belge düzenlemesi durumunda, düzenlenen belge **sahte değil, gerçeğe aykırı nitelikte olur**. Bu bakımdan, cebir, tehdit veya hile kullanılarak bir kamu görevlisine görevi gereği düzenlemeye yetkili olduğu resmî bir belge düzenlettirildiğinde, düzenlenen resmî belge gerçeğe aykırı olacaktır. Özellikle kamu görevlisini aldatarak gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olan kişilerin TCK m. 204/1'de tanımlanan suçu işlediklerini kabul eden öğreti ve uygulamadaki hâkim görüş, bu konuda hatalıdır. Zira bu gibi olaylarda, düzenlenen resmî belge sahte olmadığından, TCK m. 204/1'deki suçun konusu bulunmamaktadır. Bir kişiye cebir (vis compulsiva), tehdit, hile uygulayarak gerçek iradesini yansıtmayacak şekilde belge düzenlemesine neden olma fiili, esasında gerçeğe aykırı belge düzenlemek suçunun dolaylı faillik suretiyle işlenmesi hâlidir. Ancak TCK sisteminde öngörülen gerçeğe aykırı belge düzenlemek suçları (TCK m. 204/2, m. 210/2), **gerçek özgü suç** niteliğindedirler. Özgü suçlarda özel faillik sıfatını taşımayan kişilerin fail olamayacağı (TCK m. 40/2) dikkate alındığında, kamu görevlisi veya sağlık mesleği mensubu kişiye cebir (vis compulsiva), tehdit veya hile uygulayarak TCK m. 204/2 ve m. 210/2'de belirtilen türde gerçeğe aykırı bir resmî/özel belge düzenlemesine neden olan kişiler, özel faillik sıfatını taşımadıkları takdirde, söz konusu özgü suçlardan dolayı TCK m. 28 ve 37/2 uyarınca "fail" olarak sorumlu tutulamayacaklardır.

Mevcut TCK sisteminde, TCK m. 204/2 ve m. 210/2'deki suçların dolaylı faillik suretiyle işlenmesi durumuna ilişkin meselenin çözümüne yönelik hukuki yollar, çeşitli ihtimallere göre şu şekildedir: **1 – Dolaylı faillik ilişkisi TCK m. 28 kapsamında** ise, ön plândaki kişinin işlemiş olduğu kasten ve hukuka aykırı bir suç bulunduğundan, özel faillik sıfatı taşımayan arka plândaki kişi söz konusu özgü suçlardan dolayı sadece şerik sıfatıyla sorumlu tutulabilir (TCK m. 40/2). **2 – Dolaylı faillik ilişkisi kamu görevlisini/sağlık mesleği mensubunu aldatmak suretiyle** gerçekleşirse, ön plândaki kişinin işlemiş olduğu kasten ve hukuka aykırı bir suç bulunmadığından, özel faillik sıfatı taşımayan arka plândaki kişi söz konusu özgü suçlardan dolayı ne fail ne de şerik sıfatıyla sorumlu tutulabilir. Bu durumda, kamu görevlisini aldatmak suretiyle TCK m. 204/2'de belirtilen türde gerçeğe aykırı bir resmî belge düzenlenmesine neden olan (ve özel faillik sıfatı taşımayan) kişiler bakımından uygulanacak tek düzenleme TCK m. 206 hükmüdür. Buna karşın, kamu görevlisi olmayan sağlık mesleği mensuplarını aldatmak suretiyle **TCK m. 210/2'de belirtilen türde gerçeğe aykırı bir resmî belge düzenlenmesine neden olan** (ve özel faillik sıfatı taşımayan) **kişilerin cezalandırılacakları bir kanun hükmü bulunmamaktadır.**

Mülga 765 sayılı TCK'nin 343. maddesine ilişkin öğreti ve uygulamalardan mülhem TCK m. 206 madde gerekçesini dayanak alan Yargıtay'ın, TCK m. 206'daki suçun uygulamasını, bir idari veya adli işlem kapsamında düzenlenen resmî belgelere yönelik kişisel bilgiler hakkında söylenen gerçeğe aykırı beyanlar ile resmî belgeyi düzenleyecek kamu görevlisinin denetlemeyeceği hususlarla sınırlı tutmasının hukuki bir gerekçesi yoktur. TCK m. 206'da tanımlanan suç, **konusu itibarıyla** TCK m. 204/2'deki kamu görevlisinin gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemesi suçundan **farklı değildir.**

Mevcut TCK sisteminde, kamu görevlisini **aldatarak** gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olan (ve özel faillik sıfatı taşımayan) kişi TCK m. 206 uyarınca cezalandırılırken, kamu görevlisine **cebir veya tehdit uygulayarak** gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olan (ve özel faillik sıfatı taşımayan) kişi ise, şerik sıfatıyla TCK m. 204/2'den sorumlu tutulmaktadır. Bu durum, esasında aynı nitelikte haksızlıkta bulunan (dolaylı faillik suretiyle gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemek) kişilerin hem suç tipi hem de ceza miktarı itibarıyla farklı şekilde muamelelere tâbi tutulmaları sonucunu doğurmaktadır. Salt dolaylı faillik ilişkisinin kurulmasına neden olan davranışın özelliğinden kaynaklı olarak ceza hukuku sorumluluğu bakımından böyle bir farklılığın gözetilmesinde hukuki bir izah yoktur. Diğer yandan, gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemek suçunun doğrudan veya dolaylı olarak işlenmesi arasında, normun amacı ve korunan hukuki menfaat noktasında herhangi bir farklılık yoktur. Bu bağlamda, doğrudan faillik yoluyla işlenen gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesi suçunun (TCK m. 204/2) oluşumu için resmî belgenin düzenlenmesi gerekli görülürken, dolaylı faillik suretiyle işlenen gerçeğe aykırı resmî belge düzenlenmesine neden olma suçunun (TCK m. 206) “teşebbüs suçu” şeklinde formüle edilmesinin de hukuki bir izahı bulunmamaktadır. Tüm bu gerekçelere dayalı olarak, TCK m. 206'daki suçun “*Bir resmî belge düzenlemek yetkisine sahip olan kamu görevlisinin cebir, tehdit veya hileyle gerçeğe aykırı resmî belge düzenlemesine neden olan kişi*” şeklinde **değiştirilmesini öneriyoruz.**

Mevcut TCK sisteminde, düzenlenmesine neden olmamakla birlikte, **gerçeğe aykırı resmî belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişilerin sorumlu tutulacağı bir kanun hükmü bulunmamaktadır.** Resmî belgelerin hukuki ilişkiler kapsamında hem düzenleyici hem de içerik itibarıyla garanti fonksiyonuna sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, düzenleyici unsurundan kaynaklı garanti fonksiyonunun aldatma yoluyla ortadan kaldırıldığı (sahte) bir resmî belgenin kullanılması ile içerik unsurundan kaynaklı garanti fonksiyonunun aldatma yoluyla ortadan kaldırıldığı (gerçeğe aykırı) resmî belgenin kullanılması arasında cezalandırma bakımından farklılık gözetilmemelidir. Bu nedenle, TCK'nin 206. maddesine yeni bir fıkra eklenmek suretiyle, “*Düzenlenmesine neden olmamakla birlikte, gerçeğe aykırı bir resmî belgeyi bu özelliğini bilerek kullanan kişi ... cezalandırılır.*” şeklinde **bağımsız bir suçun ihdas edilmesini öneriyoruz.**

KAYNAKÇA

Akbulut B, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (7. Baskı, Adalet Yayınevi, 2020).

Antalya G, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt V/1, 1 Temel Kavramlar Sözleşmeden Doğan Borç İlişkileri* (2. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2019).

Arslan Ç ve Baştürk İ, ‘Belgede Sahtecilik Suçunun Konusu Olarak Elektronik Ortamdaki Veriler’, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8(2).

Artuk ME, Gökçen A, Alşahin ME ve Çakır K, *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (16. Baskı, Adalet Yayınevi, 2017).

Dönmezer S ve Erman S, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku Genel Kısım Cilt 2*, (10. Baskı, Beta Yayınevi, 1994).

Ekici Şahin M, ‘Dolaylı Faillige İlişkin Bazı Sorunlar’ (2013) Cilt: 8, Sayı:109 – 110 Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 7-25.

Erb V, *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch* (4. Auflage, Band 5, C.H. Beck, 2022).

- Erbaş R**, 'Kamu Görevlisi Olmayan Sağlık Mesleği Mensuplarının Gerçeğe Aykırı Belge Düzenlemesi Suçu (TCK md. 210/2)' (2013) 71(1) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 331-351
- Erem F**, *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Cilt:4* (3. Baskı, Seçkin Yayınevi, 1985).
- Eren F**, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (24. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2019).
- Erman S**, *Ticari Ceza Hukuku Cilt III Sahtekarlık Suçları* (4. Baskı, Nizam Terzioğlu Matematik Araştırma Enstitüsü Baskı Atölyesi, 1981).
- Freund G**, *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch* (3. Auflage, Band 5, StGB § 348, C.H. Beck, 2019).
- Genç FU**, 'Çocuğun Soybağını Değiştirme Suçu' (2018) Feridun Yenisey, İzzet Özgenç, Adem Sözüer, Ayşe Nuhoglu, Faruk Turhan (Editörler). Dr. Dr. h.c. Silvia Tellenbach'a Armağan.
- Gökcan HT**, 'Resmî Belgede Sahtecilik Suçu' (2009) 67(3) Ankara Barosu Dergisi 93-126
- Gökcen A**, *Belgede Sahtecilik Suçları* (5. Baskı, Adalet Yayınevi, 2018).
- Güngör D**, *Resmî Belgelerde Sahtecilik Suçu* (1. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2010).
- Hakeri H**, 'Yeni Türk Ceza Kanunu'nda İştirak' (2006) 1(1) Ceza Hukuku Dergisi 75-109.
- Hafizoğulları Z ve Özen M**, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Topluma Karşı Suçlar* (2. Baskı, US-A Yayıncılık, 2017).
- Hecker B**, *Schönke-Schröder Kommentar zum Strafgesetzbuch* (30. Auflage, StGB § 348, C.H. Beck, 2019).
- Heine G und Schuster F**, *Schönke-Schröder Kommentar zum Strafgesetzbuch* (30. Auflage, StGB § 271, C.H. Beck, 2019).
- Heine G und Weißer B**, *Schönke-Schröder Kommentar zum Strafgesetzbuch* (30. Auflage, StGB, § 25, C.H. Beck, 2019).
- Joecks W und Scheinfeld J**, *Münchener Kommentar zum Strafgesetzbuch* (4. Auflage, StGB § 25, 2020).
- Kaylan K**, *Belgelerde Sahtecilik Suçları*, 765 sayılı TCK. İle Hükümet Tasarısı ve TBMM Adalet Komisyonunca Kabul Edilen Tasarı Metnindeki Düzenlemelere Göre Karşılaştırmalı Bir İnceleme Türk Ceza Kanunu Reformu, İkinci Kitap, Makaleler, Görüşler, Raporlar (Türkiye Barolar Birliği, 2004).
- Koca M ve Üzülmüş İ**, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (7. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2020).
- Kocayusufpaşaoğlu N**, *Borçlar Hukuku Genel Bölüm Birinci Cilt* (5. Baskı, Filiz Kitabevi, 2010).
- Krell P**, 'Zur Beweisfunktion der Urkunde' (2019) 166. Jahrgang Goldammer's Archiv für Strafrecht 2019, 325-338.
- Özbek VÖ, Doğan K, Bacaksız P ve Tepe İ**, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (12. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2017).
- Özgenç İ**, *Suçta İştirakin Hukuki Esası ve Faillik* (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirliği Yayınları, İstanbul, 1996).
- Özgenç İ**, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (17. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2021).
- Öztürk B ve Erdem MR**, *Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku* (20. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2020).
- Pancaroglu B**, 'Bilişim Sistemlerindeki Veriler Bağlamında Belgede Sahtecilik Suçu' (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2019)
- Puppe I und Schumann K**, *Nomos Kommentar zum Strafgesetzbuch* (5. Auflage, Band 3, StGB § 267-271-348, 2017).
- Schubert C**, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (9. Auflage, Band 1, 2021).
- Sınar H**, 'Türk Ceza Hukukunda Dolaylı Faillik' (2011) 6(15) Ceza Hukuku Dergisi 59-86
- Soyaslan D**, *Ceza Hukuku Özel Hükümler* (11. Baskı, Yetkin Yayınevi, 2016).
- Tezcan D, Erdem MR ve Önok M**, *Teorik ve Pratik Ceza Özel Hukuku* (15. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2017).

Toroslu N, *Ceza Hukuku Özel Kısım* (9. Baskı, Savaş Yayınevi, 2018).

Ünver Y, 'TCK'daki Evrakta Sahtecilik Suçları' (2013) 4(4) Hukuk köprüsü 93-107.

Zafer H, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75* (7. Baskı, Beta Yayınevi, 2019).